Porto opłacono ryczałtem

Ч. 2 (437).

Ціна цего примірника 40 сот.

Неділя, дня 8. січня 1928.

Рік X.

Адреса Редакції і Адміністрації: „УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС“ ПЕРЕМИШЛЬ, Побереже ч. 1.

Конто П. К. О. в Варшаві Nr. 142.807. Передплата в краю виносить 10 зол. річно, 5·50 зол. піврічно, 3 зол. чвертьрічно. В Чехії квартально 18 ч. к. Передплату з Чехословаччини складати на конто Адм. „Укр. Голосу“ в Zivnostenska Banka v Praze). Для Франції 60 фр. річно, для Америки $2^1/_2$ дол. річно.

Ціна примірника 40 с.

Редактор приймає щодня від год. $1^1/_2$—$2^1/_2$.

Рукописів Редакція не звертає, неоплачених писем не приймається.

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

політично-економічний орґан.

ТАРИФА ОГОЛОШЕНЬ: за текстом за 1 вірш міліметровий одношпальтовий (сторона має 6 шпальт анонсових) 0·24 зол., для дрібних промисловців укр. інстит. 0·16 зол. Дрібні оголошення по 0·15 зол. за слово, найменше дрібне оголошеннє 1 зол., для шукаючих праці подані безпосередно до Адміністрації по 0·10 зол. за слово. Оголошення в тексті 150% дорожші, на першій стороні 300% дорожші. Рахунки платні і заскаржальні в Перемишлі, а замовляючий анонс вже тим самим без застережень годиться на це.

Бог Предвічний...

І знову світ постарівся на один рік, знову смерекові гаї-ліси склали щорічну жертву прастарому звичаєві Ялинки, знову по українських селах залунало могутнє: „Бог Предвічний...“ І знову рознесе почтар ґазету, де на першому місці буде відданий поклін святові Різдва Христового і де буде мова про звязок поміж великою містерією, що зайшла у вселенній, та нашим сірим буднем. Ах, ще одна різдвяна стаття, ще одна проповідь?! Є події, які вічно повторяються і ніколи не переводяться. Є свята, які ще не скінчилися, а вже за ними тужимо. І тому є теж пригадки, яких ніколи не знудиться казати та завжди з тим самим захопленням — слухаємо їх.

Різдво і Воскресення — два межові стовпи в році, що голосять про найвищу натугу в одвічній борні між ночею і днем і про остаточний тріюмф дня над ночею. У Великдень дзвони сповіщають про той момент, коли Правда в оковах брехні закована найвищу побіду віднесла. Але й на Святий Вечір свічечку на вічно зеленій ялинці засвічуємо, на знак, що всесильне є життя і що в час найглибшої темряви — „Світло Світа“ зійшло. В час найлютіщої студіні велике свято святкуємо. Бо заломилася вже студінь і крізь сніжну метелицю весна дає знати, що вже недалеко! Ще довгенька нічка й короткий, у білий саван закутаний, день. Ще бушуватиме морозяна хуртовина, а цупкі льоди нешвидко щезнуть з поверхні задубілих річок. Але найдовша ніч уже поза нами, день-у-день сонце сходить уже раньше, ніж вчора сходило, й пізніше ніж учора заходить, маленька ще ріжниця між „нині“ й „учора“, майже непомітна, инколи гейби зовсім не було її, а проте нестримного походу великого Відродження ніщо вже не спинить! На вікнах ще інеєві квіти, — торкнися їх — і пучки пальців холодіють. Але всі зовнішні познаки зими-неволі не задусять уже надії, яка зринула у душі, надії на весну, на волю... Зле є і зле ще буде, але таки до кращого йде і краще *мусить* стати. Ця свідомість, що боротьба не є даремною, що вона *мусить* скінчитися побідою, ця віра, що до дня воскресення щораз близче, та надія, що може найгірше таки вже минулося — дає сили жити й боротися. Віки йдуть, віки минають, календарні листки мов зжовкле листя безслідно відпадають, котиться колесо історії, та все вперед, ніколи назад. Мотором у цьому возі життя є тільки віра у щось й надія на щось, є тільки те у наших душах, що зветься Ідеалом, без котрого все завмерлоби, бо без нього не булоби ціли в життю, не булоби глузду жити. І ось є щороку такі дні, які всі ці речі нам пригадують, які *примушують* нас згадувати про них, бо з цих пригадок черпаємо нові соки для охлялої енерґії. І тому щороку співаємо ту саму пісню про Предвічного Бога, що „прийшов днесь із небес“, аби весь свій люд спасти. Цілий рік трудимося і, буває, під ударами долі зневіра вкрадається у серця і хулимо тоді: немає Бога на небесах! І швидко каємося, зоряну коляду світимо і кличемо: Бог Предвічний!

Яка краса у тих традиційних святах, яка глибока мудрість у тих прастарих народніх звичаях! Як прегарно сплетені релігійні символи з нашими найбуденніщими злиднями. Свято Різдва Христового — це одно з тих християнських свят, до яких наш нарід либонь найбільше привязався, найбільше ніжною оточив опікою. І вся символіка народніх різдвяних звичаїв, які так глибоко вкорінилися, що нероздільно звязані вже з суто церковним обрядом, у цьому випадку яскравіще, ніж при яких-не будь иньших святах, вказує, що не можна навіть уявити собі Церкви й релігії, як чогось, що стоялоби *поза* народом, поза народнім життям. І віддаючи поклін такому всезагальному святові, як Різдво Христове, впрост неможливо промовчати ті заповіти, які з цього свята кличуть до *нас*, дітей нашої - ненашої української землі, промовчати віру й надію у далекі наші цілі й забути про зиму, яка тримає ще землицю нашу в оковах. У цьому році трудніще ще, ніж напр. у минулому, забути про реальний світ дій та плавати виключно по хмарах містики. Бо зимою цього року ми, кількаміліоновий відлам великого українського народу, що живемо у межах Польської держави, маємо знову скласти один іспит. Цим іспитом є *вибори* до законодатних установ у Варшаві: О так, ми знаємо, що остаточно доля України не там, у варшавському парляменті, буде рішатися. Не з цією теж метою ми йдемо до виборів та вишлемо представників наших до столиці Польської держави. Нинішні вибори мають для нас багато скромніше значіння, але достаточно поважне, щоби їх ніяк не легковажити. Бо коли ми звикли гордовито заявляти, що остаточна доля українського народу буде волею українською вирішена, то *нинішні вибори будуть для нас одною із проб наших сил*, нашої *внутрішньої* вартости. Сподіватися, що навіть на випадок найкращих наших виборчих успіхів усміхнеться уже до нас весняне сонце, — ах ні, цього не можна, ми занадто тверезі й занадто багаті досвідом. Однак цими виборами ми маємо доказати, *чи справді наша віра й надія у недалеку нашу весну є оперті на реальних даних — на справжній внутрішній моральній силі на громадській орґанізованости, на національній солідарности, на свідомости своїх прав і обовязків, на розумінню хто ми і чиї ми діти.*

Правди, які торкаються усіх народів усіх часів, не можуть не торкатися і нас, одного з народів найчисленніщих, обдарованих великанською територією із безцінними скарбами, та з власними скарбами рідної історії і рідної культури, які розказують не тільки про минуле й кермують сучасним, але й впливають на вигляд будучого. І коли ми твердимо, що найгірше вже поза нами і що ми маємо найповнійше *право* до віри й надії у весну воскресення, то це твердження спирається на досвідах останнього десятиліття, з якого ми вийшли вправді побиті, але не розбиті, і в якому таки проявили величезні дрімучі у наших масах сили, та в якому таки — хоч і хвилево, проминаючо, — досягли були таких шпилів, яких самі не сподівалися досягти! Однак із того не виходить, щоби ми жили самими лише надіями, черпаними з нашого минулого, та щоби ми забули, що й віра без діл є мертва. Є, правда, такі, яким досить потішити себе, що — мовляв — сила наша в тому, що нас богато! Дуже мізерна потіха. Життя не жде і над найбільшою численною силою переходить до денного порядку, як-що ця сила інертна, бездушна, тупа. Проявів активности треба, — доказів діла. Таким проявом і таким доказом є для нас нині вибори.

Не є завданнєм цієї статті вчити виборчої поведінки: за ким іти, на кого голосувати, чому й длячого. Ці рядки є лише скромною пригадкою для усіх тих, хто засяде за святвечірнім столом: справді, заломилася уже найлютіща зима на українській землі та чи лютуватиме ще довше чи коротше, це залежить від того, яку ми науку вичитаємо у великому святі Різдва Христового, що кличе до нас великою наукою Віри і Надії, як джерел бадьорости до творчого діла! І тільки той, хто зрозуміє, що вся його віра й надія має відноситися до будуччини української нації і що всі діла, черпані з їх джерел, мають іти на всенаціональне добро, тільки той буде мати право з дійсно чистим серцем і чистою душею заспівати стару, нашу рідну, українську колядку: „Бог предвічний народився!..“

І. Кедрин.

Коляда „Рідній Школі“.

Основним правом кожного батьку виховувати молодь в рідній школі. Цього права на наших землях бережe від давна „Рідна Школа“, удержуючи цілу низку всенародніх, середніх і фахових шкіл, бурс, захоронок, курсів для неграмотних. Таким чином завдання „Рідної Школи“ під теперішню хвилю є дуже відповідальне. До виконання того завдання потребує „Рідна Школа“ грошей, грошей і ще раз грошей.

Тому на поміч „Рідній Школі“ мусить прийти край і еміґрація. „Рідна Школа“ мусить здобути як найширшу піддержку: матеріяльну й моральну.

Про обовязок супроти „Рідної Школи“ мусимо тямити зокрема підчас свят Різдва Христового.

Різдво Христове — свято радости. З ним звязано у нас свято „Рідної Школи“. Прославляючи Новонародженого Спасителя, складаємо жертву на установу, яка піклується долею молодого покоління, даємо „Рідній Школі“ дар на „Коляду“. І віримо, що виховане в національному дусі чергове покоління здійснить заповіти великих духів Української Землі.

Цього року матеріяльний стан „Рідної Школи“ головно іззовні повені, грізніщий, як минулими роками. Мимо того збільшено число шкіл, отже зросли видатки. „Рідна Школа“ бореться з поважними недоборами.

Всеж спільними зусиллями краю та еміґрації підчас традиційної збірки дару на „Коляду“ можна цей стан нетільки поправити, але й дати „Рідній Школі“ змогу провадити дальшу розбудову нашого приватного шкільництва.

Тому нехай ніхто не відказується від помочі при уладженні збірки дару на „Коляду“, нехай ніхто не відказується від зложення відповідного дару на вдержання й скріплення завязку рідного шкільництва.

Цей дар нехай буде масовою заявою, що ми не хочемо чужої школи на нашій прадідній землі.

Цей дар нехай буде всенародною маніфестацією за „Рідною Школою“.

Головна Управа „Рідної Школи“

ІЛЛЯ КОКОРУДЗ, вр. голова — МИХАЙЛО СТРУТИНСЬКИЙ, вр. секретар

Андрій Зелений, вр., о. Леонтій Куницький, вр., Др. Юліян Савчак вр., Теодор Мартинець вр., Омелян Терлецький вр.

В СВЯТИЙ ВЕЧІР.

Затлілись зорі. В низькій хатині
Сидять у двоє похмурі старці;
Сидять, схилившись, мовчать
[і тужать.

„Писав, що нині
Буде враз з нами коляд співати...
Вже пізня нічка, пора лягати —
Його-ж і досі нема між нами.
Гей, завалило шляхи снігами
Для тебе, сину, нещасний сину!
Пішов ти, бідний, ген світ за очі,
А ми до тебе що-день, що-ночи
Тоскою линем в чужу-чужину
І заливаєм слізьми дороги.
Наш волос білить іней знемоги,
А ти в касарні марнуєш сили —
Коли-б хоч нині тебе пустили!...
Затихли співи, село дрімає,
Тебе-ж не видко й не чути досі.“

І похилились, як два покоси,
Що сперлись в льоті на кущ
[вільшини.
Тим часом в місті їх син-кохання
Стоїть на варті, глядить на ворі,
Втирає сльози і серцем лине
Під рідну стріху.

„А може хорі...“
Безмежна смута й важке страж-
[дання
Гнітуть до скону мужицькі груди.
Між касарнями тріщать морози,
В гучних сальонах пирують люди,
А в нього мерзнуть на віях сльози
І серце рветься, як птах з неволі.
А з церкви чути веселі співи:
„Христос родився з Марії Діви;
Родився в яслах на чистім полі —
Прийшов на землю гоїти болі“.

Петро Карманський.

Др. П. КАРПЯК.

РОЗВАЛ.

Літописець Нестор оправдує спровадження Варягів на українські землі ось якими словами: „Прийдіть і князюйте у нас, бо земля наша велика і богата, тільки нема в нас ладу“.

Ладу нема в нас і нині. Наша традиційно сварлива вдача, та національний геростратизм є причиною одною з перших, що на українських землях в часі самоозначення народів панують далеко сдабші від нас сусіди.

Український нарід — одинокий великий поневолений нарід під сонцем. У стан поневолення загнало його в першій мірі блудна отаманщина, що є досконалим зразком політичного геростратизму. Всякі отамани та отаманчики Махни, Григорієви, Волохи, Оскілки і инші того рода герої-герострати, в часі визвольних змагань нації, вели невповні свідомі національні маси на братовбійну боротьбу. На великій і богатій українській землі настало справжнє пекло, настало таке безладдя, що й тисячу Наполеонів не булоб у силі звернути розбурхані руїнницькі сили на властивий шлях.

Причина поневолення української нації лежить у першій мірі в нас самих, в сварливій, руїнницькій вдачі українського народу, в політичному геростратизмі наших чудаків. Сварку зачинають Українці за марниці, а кінчать зруйнуванням великих річий.

Здавалося, що недавний історичний досвід научив Українців богато, вилічив душу нації з недуги, сварливости і геростратизму. Та ні, Українці лишилися дальше в таборі політично недужих націй. Нові варяги давними, утертими шляхами добираються до самого шпіку поневоленої нації, підсичують і скріплюють всіми можливими способами деморалізацію в українськім національнім орґанізмі. Продажність наша, природжена сварливість дезертирство стають цим новим варягам у великій пригоді. Ми маємо нині багато партій і партійок, всяких орієнтацій, то на Варшаву, то на Москву, то на тзв. власні сили, а всі ті партії і партійки переліцитовують себе взаїмно що-до першенства в патріотизмі, взаїмно себе клеймують зрадницькими, допроваджають національну та соціяльно партійну ідеольоґію до абсурду. Ріжниця між добрим і злим затерлася в мізках проводирів вони своєю деструктивною працею стараються усунути ту ріжницю також із загального національного орґанізму.

Куди не глянути — всюди розвал, чи то на економічному, чи на політичному полі. Всюди сварка чинить великі прірви в спільному національному фронті, а цього саме треба нашим новим варягам. І на українських землях повівають державні прапори чотирох держав. Під тими прапорами доля українського народу уложилася ріжно, в міру обставин. Розбилися державні творчі сили українського народу, а зростаюча деморалізація в національних рядах спиняє розвій усіх творчих сил нації на полі повного економічного та політичного освободження. Здаватися могло колись, що Українці загрожені кольонізацією кинуться притьмом до промислу куди належить також і торговля, що чільніщі освічені одиниці перестануть здобувати державні посади, за ціну ренегатства. Тимчасом так не є. Ми хочемо дальше машерувати, або під старими, або свіжо запозиченими до нашого національного орґанізму мало достосованими гаслами. Словом у нас все котиться стрімголов у пропасть під знаком сварливости і геростратизму. Доказом цього хочби нинішна передвиборча акція. Куди глянете, всюди стрічаєте менче або більше грамотного кандидата на посла, чи сенатора, який за всяку ціну, хочби за ціну національної зради старається влізти до польського сойму, чи сенату. Такий кандидат виставляє себе на ліцитацію ріжними способами. Він перший патріот, всі кругом зрадники, він один зможе висвободити український нарід. Без нього все провалиться. Про інтелектуальні кваліфікації у таких кандидатів питати зайва річ. Хіба ви не чуєте неразів пустомельства на яких-не будь зборах? Кождий крикун має тимсамим кваліфікацію на представника народу.

Повстають свіжі партії, праві, правіщі — ліві і ще лівійші, навіть патріоти, обезпечені зелізними листами заводять партійництво та виповідають війну за мандати. Про єдність національного виборчого фронту, без ріжниці на партії, на разі нічо не чути. Здається, що по програній визвольній боротьбі наближається друга програна, а саме програння виборів наслідком демаґоґії і партійництва. Та думаємо, що страх перед судом історії заверне ще впору всіх людий доброї волі на властиву дорогу. Між партіями, що стоять на національнім ґрунті, так під оглядом політичним, як і економічним, чейже мусить на час виборів наступити порозуміння і що-до розділу мандатів, і що-до переведення підготовчої виборчої акції. Руїнницькі елементи мусять лишитися поза скобками зединеного національного фронту. І вже найвищий час звести рішучий бій з тими руїнниками також на ділянці політичній, так як це зробили загальні збори „Просвіти“ і „Рідної Школи“ на ділянці освітній. Годі дальше терпіти цих киринників, цих потомків „Марків проклятих“, через яких наш нарід століттями стогне в неволі.

Віримо в те, що навіть крайні ліві соціялістичні партії гаразд знають, що спільним знаменником усіх синів українського народу — це національна плятформа, бо-ж і російські комуністи не викинули зі своєї соціяльної програми цієї плятформи, вони-ж є так далеко націоналістами, що для них навіть невинні виступи українського комун. Шумського стали підставою до заслання його. А коли інакше поступають, то роблять це по наказу з гори.

Нам Українцям не вільно затирати свого національного колориту, не вільно нам ставити инших гасел вище понад гасло свободи нації, бо тільки через свободу нації здобувається свободу кляс.

Др. ВОЛ. ЛЕВИЦЬКИЙ (Зборів).

За громадянську мораль.

В історії людства завважити дасться часто упадок великих національних і державних орґанізмів в часі, коли вони доходять до найвисшого розвитку своїх сил, своєї потуги. Точні історичні досліди виказують часто, що могучі орґанізми тих народів упали не під ударами зовнішних відносин, але внаслідок внутрішного зіпсуття-гниття орґанізму у внутрі Коли в даній суспільности упаде мораль особиста, упадає з нею і найменча клітина орґанізму, родина. За нею розкладаються, псуються дальші частини суспільности, аж загальна хороба огортає цілий орґанізм. Тоді навіть слабий удар зовні вистарчає, щоби виказати, що кольос опирається на глиняних ногах, — що сила його є тільки позірна.

Що говорити про національні орґанізми, який знаходиться в державнім поневолению, — який мусить, що йно визволитись, щоби жити повним життям, щоби виявити „своїх сил безмірність“. Такий орґанізм мусить бути здоровий, морально чистий, бо инакше прийдеться йому погибати, не виявивши себе навіть на поверхні історичного життя.

Не треба доказувати, що ми знаходимося як раз в положенню народа, що є в неволі, а хоче визволитись, зажити власним життям. Нам іменно треба того морального здоровля, тої моральної чистоти і сили, бо инакше всі наші змагання пропадуть марно, загальна гниль залле геройські змагання одиниць.

Коли на початку XIX століття, в часі цісарства Наполеона, німецький народ попав в політичну неволю у Французів — і більшість німецького народу корилася перед бутою наїздника, тоді німецький фільософ і патріот Й. Фіхте в своїх „Промовах до німецького народу“ як першу умовину визволення поставив моральне уздоровлення суспільности, чистоту і характерність Німців. І визволення прийшло, але аж тоді, коли Німці позбулися моральної гнилі.

В наших визвольних змаганнях, ми звертаємо богато уваги на орґанізованість народних мас, на освідомлення національне, на освіту, — однак безумовно замало звертаємо уваги на характерність наших діячів, на моральну чистоту засобів національної праці, взагалі на суспільну моральність. — В тім напрямі у нас нема майже ніяких статей по часописях, дискусій у товариствах, в літературі.

А прецінь у нас під оглядом суспільної моральности найліпше не є.

Декотрі наші громади від непамятних часів мають великі громадські маєтки — сотки, та тисячі морґів найкрасшої землі. А чи на тих громадах видно які надбання культурні, який поступ, богацтво. Все пропадає в нетрах злодійкуватої громадської господарки — і дармо ту нарікати на „сусідську руку“. Сама „своя рука“ краде і крадене також безслідно пропадає, бо не видно того богацтва на „громадських промисловцях“. — Чи се не моральна гниль, про яку у нас так мало говориться і пишеться. Як культурно і богато представлялибися німецькі або чеські села, колиби мали такий маєток, як мають деякі наші громади? Через поблажливість для моральної гнилі, для неробства і назадництва. ми даємо наражуватися національному добру, яке може підняти нас високо матеріяльно і культурно. Заведення поступової, чесної господарки на громадських пасовисках і мочарах, ось робота для всяких „поступових“ діячів-крикунів, які бачать чуже під лісом, а не бачать свого під носом.

А щоби справу рушити з мертвої точки, треба тепер, коли управа громад і громадські маєтки переходять знов в руки наших людей, — контролювати бачно їх господарку і не давати господарити, як „то було“, але памятати на раціональне загосподарування і використання всіх прибутків для добра громади. Се незвичайно важне поле діяльности, та без піднесення моральности і характерности наших діячів на місцях, в тім напрямі ми нічого не будемо могли зробити.

Так само мусимо берегтися, щоб така господарка не закрадалась до наших установ, а зокрема до кооперації.

Такі самі, а ще більші вимоги ми повинні ставити до наших політичних діячів. — Положення, в якім знаходиться наша нація, дає велику нагоду покус, до продажности. І ми бачимо вже у себе ріжних куплених політичних діячів, все одно „правих“ чи „лівих“ — східний червінець, чи західний злотий. Видимо типи не політичних діячів, а політичних ґешефтярів, які чіпляються нагоди, щоби не утекла від них політична конюктура у виді пособія, мандату, чи посади. Такими ґешефтярами є всякі демаґоґи, які підлещуються несвідомому народови, щоби на його плечах здобути карієру. На демаґоґів тепер ласкавим оком дивляться наші противники, бо вони розбивають нашу силу орґанізаційну і тим роблять прислугу нашим противникам, бо улекшують їм наше поневолення.

Тільки політична дисціплінованість, карність послух, **одному проводови,** чесна праця на найвисшім і найскромнійшім місци — створить з української нації сильний орґанізм, який зможе культурно і політично визволитись. А стан такої здорової орґанізації можемо осягнути ми самі, як що будемо пильно уважати на піднесення моралі нашого публичного життя.

АНДРІЙ ПИСАРСЬКИЙ.

Сумна річниця.

Вже десяте Свято Христового Різдва обходить люд хрещений на Землях Українських після того, як наші демаґоґи зрадили українську ідею державности та її скрівавлену й потоптану, зложили на вівтарі червоного ката.

Сумно й боляче Українцеві розгортати книгу найновійшої своєї історії, щоби зупинятись на сторінці цієї страшної річниці — річниці **зради.**

Ми так багаті на річниці нашого національного нещастя та смутку, що можна булоби вже й не згадувати ще цієї нової річниці. Але події ті відограли ролю розкладового бациля такої сили, що й досі він вносить до українського національного орґанізму елементи гниття й притуплення звичайнісінького почуття народньої чести та гідности,

Се почалося на передодні Свят Різдва Христового в 1917 році. В тяжкім становищі опинилась тоді Наддніпрянщина. Пробуджена до національно-державного життя, ся найбільша земля Українського народу мала ще на своїх кордонах величезні й могутні армії центральних держав Европи, які продовжували війну зі всіми складовими частинами бувшої великої імперії Російської, а також і з Україною. Правительство Української Центральної Ради в Київі, що складалося, як каже історик, „з елементів політично недозрілих“, — топталося на однім місці, роздумуючи — чи треба Україні остаточно самовизначатись. Українська т. зв. соціялістична демократія, що захопила всі революційні державні апарати на Україні, більше мріяла про вичитаний із дешевеньких книжечок „земний рай“, „всесвітнє братерство“ та голосила всюди „єдиний революційний фронт“ зі всіми народами розторощеної революцією великої імперії, а в першу чергу, розуміється, з „братом“-москалем, із яким, мовляв, і „салдатський кандьор їли з одного кітла“... Як-же-ж то можна було розлучитись із таким сусідом!.

Аж той „братушка“-москаль сам нагадав „любвеобильним“ українським мрійникам, щоб вони вже якось самовизначились.

На початку грудня того року Ленін зі своїми „народніми“ комісарами в Петербурзі надіслав урядові Української Центральної Ради в Київі ультимат, рівнозначний оповіщенню війни Україні, й одночасово з цим направив на Україну, знимаючи з ріжних фронтів, большевицькі ватаги, сильно озброєні та ведені під доглядом самих надійних московських чекістів.

Серед т. зв. урядових кол Центр. Ради в Київі зчинилась метушня. Розпочалися безконечні дебати про те, як поставитись до „революційної демократії братнього московського народу“. Проходили дні й тижні в цій балаканині. Частина наших соціялістів в Центр. Раді явно стала на сторону московських „братушок“ — за „єдиний революційний фронт“ та за „поглиблення революції“. Але Центральна Рада нарешті оголосила Українську Народню Республику, як окреме державне тіло й рішила воювати з Москвою.

На перешкоді цьому стала та частина членів Центральної Ради, що хотіла далі „поглиблювати революцію“. Вони воліли краще йти під кормигу червоного московського царя-Леніа, ніж боротись за свою власну державу. Гурт цих „синків“ українського народа на чолі з Полозом, Нероновичем, Шумським, Затонським, Шахраєм та Михайличенком, до яких теж пристав і славетнього батька син-ренеґат — Юрась Коцюбинський, утікла з Київа*) до Харкова, де в другій половині грудня вони на швидку заклали „центральн. виконавчий комітет рад України“ на зразок московських совдепів. Сей комітет оголосив Україну соціялістичною республикою у федеративнім звязку з совітською Росією, себ-то: знову обернув наддніпрянську Украї у в складову частину Росії. А щоб обдурити темних „хахлів“, то вони ще й „правительство“ своє утворили, назвавши його „народнім секретаріятом“. Вони цілковито підоряджувались Леніно, та перебрали під свою фірму всі ті большевицькі ватаги, що їх Ленін післав руйнувати Україну.

Ватаги із латишів, китайців, сибірських дикунів з домішкою матросів-москвинів та жидів**) одержали тавро „військ української радянської республики“ й під „верховною“ командою секретаря військових справ тієї республики Юрася Коцюбинського, звідусіль посунули на Київ проти Центральної Ради. А дійсним головнокомандуючим всієї цієї російської червоної орди був москаль-реакціонер, старої царської служби полковник Муравйов. Цей москаль добре використав фірму Юрася Коцюбинського та всього харківського т. зв. радянського уряду України. Він змобілізував на Україні все, що було у будь якій мірі незадоволене українським рухом та запалив сі елементи найлютійшою ненавистю до всього **українського.** Всюди, де тільки пройшли його ватаги, вчинений був найжорстокійший погром української інтеліґенції. Все зпоміж українського народу, що мало хоча трохи національної свідомости, ставилось „к стенке“ або опинилось на шибениці. Багато тисячів кращих людей українських було знищено на тім місци, де їх спіймали муравйовські ватаги.

Фронти цієї війни, що спочатку тягнувся по лінії Гомель — Чернигів — та на північ від Сум, незабаром докотився аж до Київа.

Многі сотки цвіту нашої національної молоді положили голови свої в нерівній боротьбі з наїздником під Бахмачем та Крутами.

Але московські наймити із т. зв. радянського уряду України в Харкові уперто й завзято (так тільки Українці вміють служити ворогам своїм!) допомагали Ленінові перевести найшидче повну окупацію Наддніпрянщини. Вони розіслали своїх аґентів по всьому краю, закликуючи українське населення й російські війська, що стояли ще великими залогами по всій Наддніпрянщині, — до повстання проти... Самостійної України.

І в той час, як на Лівобережжі орди Коцюбинського-Муравйова промощували собі українськими трупами шляхи до Київа, Правобережна Україна палала повстаннями. Але ти з Харкова та Петербурга тут добре працювали. В самій древній столиці нашій — Київі, де ще сяк-так „урядувала“ Центральна Рада, підняла повстання арсенальських та инших робітників (переважно чужинців) теща Юрася Коцюбиньського — жидівка Ївга Бош, яка трохи згодом стала аж комісарем внутрішних справ радянської України.

Ішла крівава боротьба невеличких відділів з українських патріотів проти численних московських залог під Рівним, Старокостантиновом і Шепетівкою на Волині, під Жмеринкою, Проскуровом та Браиловим на Поділлю, під Білою Церквою, Бердичовом і Казятином на Київщині.

Україна горіла... Полумя, що його кинули наймити з Харкова, запалило увесь край. Кров лилася по лініях майже всіх залізниць. Стара тямка про возний фронт війшла на нівець, бо вся Наддніпрянщина стала одним цілковитим фронтом. Крівавi бійки відбувались попереду й позаду, направо й наліво.

Уряд Центральної Ради зовсім спантеличився й випустив із своїх рук і ту слабеньку керму, яку до того часу мав. Він став рабом ситуації...

І далі вели боротьбу з ворогом окремі гуртки українських фанатиків, розпорошені на великих просторах краю, не маючи поміж собою ніякогісінького звязку. Де й хто умірав за свою Батьківщину, не було кому за цим доглянути та імя цього лицаря-патріота не було кому переказати для нащадків!

Многі сотки сердешних родин українських тоді, в дні великих Свят Народження Христового, у страшній розпуці душевній не долічували у себе за столом своїх любих дітей-юнаків.

І гірко плакала Українська Мати тоді...

Плаче Вона безталанна й до-нині...

*) Про їхню змову довідались були, ще як вони перебували в Київі, і частина із них була заарештована, але уряд Винниченка-Порша „із мотивів соціялістичного порядку“ зразу випустив їх на волю...

**) Згадуючи тут про жидів, треба додати, що вони із типових дезертирів в старій російській армії в миг обернулись в надзвичайно войовниче племя, й без жадної мобілізації лавами сунули до червоних московських ватаг. — Л. П.

ФРИДРИХ ҐОТЛІБ.

Німці в Галичині.

Німці в Галичині, як рівнож в східній Европі, з виїмком вузкої полоси між німецькою а польською державою і балтийських держав, є напливовим елементом, себто дорогою кольонізації впроваджені з глибини німецької держави до поодиноких держав східної Европи. Тут слід зазначити, що розріжняємо два роди кольонізації. Одна, яка є виливом державної експансії і служить імперіялістичним ідеям поодиноких держав, щоби оружно здобуті території скольонізувати власним, народнім елементом і привязати їх тими вузлами до власної держави. Друга кольонізація є чисто культурно-господарського характеру. Деякі держави, які мають незаселені або безужиточні простори, дорогою пропаґанди і обіцянками всіляких полекш та привілеїв стараються стягнути туди людий, які колись стануть для них культурним погноєм.

Кольонізація німецька в Галичині належить під кождим оглядом до другої катеґорії. Ми розрожняємо два періоди німецького поселення в Польщі, перший період в середновічу почавши від 1200 р., аж до Реформації включно, другий по останнім поділі Польщі аж під кінець 18 і початку 19 століття. Коли перший період середновічний був майже виключно звязаний з оснуванням міст, то другий був селянсько хліборобський.

Першим періодом кольонізації ми не будемо займатися, бо з тої кольонізації майже слідів не стало. Вона спольонізована. Нинішні німецькі кольоністи є нащадками кольонізації другого періоду, і тому ми для інформації українського громадянства представимо початки і коротку історію тої кольонізації.

По останнім поділі Польщі культура і господарка в Галичині зовсім упадає. Промисл і торговля не відгривали для краю ніякої ролі. Сільське господарство було на дуже примітивнім ступені. Про шкільництво краще не згадувати, бо більше як 80% населення було анальфабетами. Тисячі громад не мало школи, лиш кілька осель німецьких кольоністів представлялось дещо користнійше. З огляду на таку ситуацію постановило правительство віденське, подібно як російське, притягнути нових, німецьких кольоністів, і як вже було сказане в противенстві до першої кольонізації, головно міщанської, спровадити лише виключно селян. Цей плян віденського правительства був диктований істнуючими обставинами в монархії Габсбурґів. Тому що промисл зачав чим раз більше зростати в корінно австрійсько-німецьких і німецько-чеських провінціях монархії, було вказаним піднести в цілковито безпромисловій Галичині, в першій мірі рільництво. Богато аґентів розісланих по цілій Німеччині стягало гарнозвучними обіцянками і блискучими талярами німецьких селян до Галичини. Тут давали їм землю і ріжні далеко ідучі привілеї. Наслідок був дуже користний, цілими сотками приїзджали з далеких сторін німецькі селяне з цілим своїм движимим майном і тут поселялись, головно довколо більших міст, або над більшими ріками. Так повстали кольонії наоколо Бельська, Кракова, Новго Санча, Львова, Стрия, Станиславова і Коломиї. Німецькі кольонії тяглись через Тернопіль, Камінку-струмілову і Броди, аж до російської границі. *Німецькі* кольоністи перевезли в свою нову вітчину незнаний тут кращий спосіб управи ріллі, роблення єї ужиточною при помочи гною, новий спосіб будівлі стоділ і стаєн. Пристосовували також нові здобутки на полі садівництва і годівлі худоби.

Ті німецькі кольоністи сповнили своє завдання завдяки своїй господарности і пильности з одної сторони, як і більшої культурности і великої льояльности супроти держави і показалися чинником надзвичайно вартістним в відбудові краю. В рівній мірі причинився німецький елемент, в частині Польщі, яка дісталась під панування російське, до відбудови краю і піднесення його під оглядом господарським і культурним. Між іншим згадати треба лише що всі промислові центра Конґресівки, як Озорків, Зґерж, Томашів, Пабяніце, Лодзь і інші засновані Німцями.

До докладнійшого представлення скількости німецької кольонізації в Галичині треба згадати, що в самій Галичині з кінцем 19 століття було около 80.000 Німців на пересічно 8 міл.

Загально в тім другім періоді кольонізаційнім зістало заснованих 82 чисто католицьких, німецьких кольоній, 20 мішаних евангелицько-католицьких і 92 чисто евангелицьких, разом 194 кольоній. Загально нім. кольоністи в Галичині це дрібний селянин, більші посілости німецькі находяться в руках упривілійованої секти менонітів.

Німецький кольоніст занимаєсь головно рільництвом і годівлею худоби, богаті кольонії також занимаються спеціяльно годівлею коний. В містах цвите головно ткацтво і промисл льняний, передовсім в західній Галичині Осередком цеї промисловости було місто Горлиці, після німецького міста на Шлеську „Görlitz“.

Як довго Галичина підлягала прямо віденському правительству, обіцянки, які дані були німецьким кольоністам, себто привілеї були сяк так додержувані, однак коли змінилась тактика віденського правительства, іменно коли воно почавши від р. 1866 перехилилось на сторону Славян, себто в Галичині на сторону польської шляхти і коли через відповідні закони надано Галичині автономію, причім віддано керму краю головно в руки Поляків, почавсь натиск на все, що не було польське, в рівній мірі дотично до Українців як і Німців. Перервою в цім наступі здавалось була світова війна. Однак коли війна принесла далекосяглі зміни, знищила край (не було німецької кольонії, якаб не потерпіла) і з укріпленням польської влади наступ цей почав продовжатись, та о стільки сильнійше і безоглядніше, о скільки нові державовладці почали почуватись в своїй власній державі певнійшими господарями. Найбільший натиск звернено в сторону шкільництва чужоплеменників, в тім случаю в сторону німецького шкільництва і то без огляду на це, яке привительство стояло на чолі держави. За часів лівиці н. пр. наступ цей відбувався більш скрито і замасковано. Коли правиця була при кермі, наступ цей відбувавсь без скрупулів і з брутальною отвертістю. Німці галицькі рівнож як і Українці Сх. Галичини не брали участи в виборах 1922 р. тому справу галицьких Німців поручено одному з 22 німецьких заступників в варшавськім соймі і сенаті. Стан шкільництва німецького, зредукований не менше як о 50% з перед війни. Помимо цего удержують Німці дві приватні ґімназії у Львові і Станиславові, кількадесять шкіл народніх, народній університет в найбільшій німецькій кольонії „Dornfeld“ коло Львова, учительський семінар в Бельську, захоронки і подібні заведення для дітий в Станиславові.

На чолі протестантської церкви в Галичині стоїть ґенеральний суперінтендент, себто епископ Др. Теодор Цеклер в Станиславові. Орґаном Німців в Галичині є тижневик „Ost Deutscher Volksblatt“ який виходить у Львові і церковний місячник виходячий в Станиславові.

Німці в Галичині є свідомі цего, що вони на віки звязані можуть бути зі своєю батьківщиною лиш культурно-національними традиціями. Політичної ролі они ніколи не відгравали і відіграти не можуть тим менше для якої небудь ідеї німецької державности. Тому всякі інсинуації польської преси і політиків, себто публичної польської опінії, небовби Німці в Галичині були в своїм політичним переконанню ворогами польської народности і в своїх орґанізаціях працювали в тім дусі, є цілковито безпідставними і випливом шовіністичної гістерії і політичної непевности. Безперечно що більша частина Німців числиться з тим фактом, що живуть головно на теріторії східної Галичини, яка заселена переважно Українцями, і в своїх політичних конклюзіях, де життя цего вимагає, приноровлюються до того. Інакше воно не може бути, бо життя все сильнійше є чим всілякі наївні бажання, денаціоналізаційні рахунки більшости польських політиків.

Памятайте, що „Рідна Школа“ чекає на „коляду“ з Вашого села! Заколядовані гроші слати до „Рідної Школи“ Львів, ринок 10.

Проф. Іван Филипчак.

Як помогти нашим селянам з Новим Роком!

Геть з вербами! — садім морви (шовковиці)!!

Свого часу звертав я увагу в „Укр. Голосі“ в числах 22, 37, 42, 45, які то великі користи може мати наш селянин з садів. Оден морґ добірного саду може принести 4—5 тисяч чистого зиску без великого заходу і при невеличкій праці. Такий дохід мав сего року мій крівняк — селянин, котрий послухав мене і перед кільканайцяти роками заложив собі більший як морґовий сад на жбирках та неужитках, а цего року ці жбирки дали йому більше як 100 кірців яблок та грушок і дістав ще нагороду на садівничій виставі в Сяноці за виставлення гарних ґатунків грушок, але таких грушок, котрі добрі до їдження що-йно в зимі на Різдво!

Тепер хочу звернути увагу нашому братови-селянинови на це, що кождого року перед жнивами в місяці червні, тоді коли найменче роботи в полі, може заробити легко 540 зл. за плекання шовківниць (едвабників). — Праця ця дуже легка, а робити єї можуть старі баби, які вже до иншої роботи нездалі, або 10—12 літні діти. Щоби цю працю зачати, треба наперед постинати верби, а насадити шовковицю або морвове дерево. (Morus alba vulgaris tenuifolia).

Звідки взяти дерев морвових (шовковиць)? Треба написати письмо і спровадити собі з Мілянівки під Варшавою. Шовковиця (морва) є дерево величини нашої вишні, (бувають на Україні більші) листя має трохи вузше, зубковане, яснійше. Ягоди має нудно солодкі, білі, червоні або чорні — от як наші черниці або ожини. Листям цего дерева кормиться гусениці шовківника (едвабника) в цей спосіб, що нарвеся цего листя і кинеся гусеницям.

Звідки беруться ці гусениці? Як маєся дерева морвові, тоді треба спровадити з досвідної стації з Мілянівки під Варшавою яєчка шовківника. Яєчка ці є дуже дешеві. Один ґрам яєчок коштує 60 грошів, а в однім ґрамі буде їх около 1600 яєчок. Замовляти треба письмом в зимі до кінця марта. Замовлені яєчка стація досвідна вишле з початком місяця мая. Тримати їх треба в теплій хаті на поличках. І коли на деревах морвових покажуться перші листочки, тоді з яєчок під впливом соняшного тепла і комнатної теплоти, вилягаються малі гусеннички шовківника-едвабника, котрі живуть на світі 32 до 36 днів. Через цей весь час, треба гусениці ці кормити чотири рази денно, підкидаючи їм свіжих листків морви, хай їдять до схочу. По цім часі, як перейде 36 днів, гусениці зачинають з себе сновати тоненькі ниточки шовкові (едвабні) і тими ниточками обмотують або обвивають ціле своє тіло раз-попри раз. Як нитку цю розвиємо, вона має 1000 до 1400 метрів довжини. Ці обмотані гусениці збирався до решета, тримаєся над горячою парою, а по висушенню одержуємо готовий сирівець шовковий, котрий відсилаємо до фабрики тої самої, звідки спровадилося яєчка. Фабрика платить за 1 кільоґрам тих ниток 9 злотих. А треба памятати, що наш край видає річно 30 міліонів зл за шовкові (едвабні) матерії, які спроваджує з заграниці, з Німеччини, з Франції, з Анґлії.

Коли наш селянин спровадить собі 15 таких дерев морвових і засадить їх на місці вирубаних верб, то з листя тих деревець, як розростуться, вигодує 60 кґ. ниток шовкових (едвабних), за що стація досвідна Мілянівка платить готівкою зараз 540 злотих. А щоби мати 60 кільо ниток шовкових, треба купити півтретя декаяєчок, що коштує коло 15 зл. А 15 деревець шовковиці (морви) трилітних, на півтора метра високих, коштує 35 злотих разом 50 злотих, а трилітні корчі морвові коштують лишень 20 злотих.

Зачинати треба так: Наперед спровадити деревця або корчі (все одно), засадити їх, а як підростуть за два три роки, доперва тоді спровадити яєчка і зачинати в імя Боже, годівлю шовківника.

Як хто не може такої суми грошей видати, хай спровадить собі на весну 1 деко насіння морви за 1 зл. 20 гр., хай справить та згноїть грядочку відкриту до сонця і в половині мая засіє на цій грядці в цей спосіб, що поробить рівчики на 1 цм. глубокі а засіявши прикриє ці рівчики мілкою землею. В літі зійдуть тисячі молоденьких морв, тоді треба виполоти, в серпни або осени пересадити, і хай ростуть два три роки, а опісля попересаджувати вже на стале місце вирубаних верб та вільх. Так повинні робити молоденькі господарі, а старші ґазди повинні вже спроваджувати готові кількалітні деревцята, бо шкода часу так довго ждати. Морва або шовковиця приймаєся на ґрунтах лихих, всюди, де верба росте, там морва також росте скоро, ліпше ще на ґрунтах сухих і легких, піщано-глинястих, як на тяжких і мокрих. Хотяй я бачив підчас війни на Великій Україні цілі гаї морвові на товстім, досить низько положенім чорноземі, а в Самборі перед 70 роками оден професор ґімназії німець Др. Лянґнер розмножував шовководство і насадив велику скількість цих дерев також на досить тяжкій землі. Однак діло це по його смерти упало, що-йно в часі війни в варварський спосіб „свої москалі“ вирубали дерева, так що остало всего три.

На дерева морвові не треба спеціяльної парцелі — шкода — найліпше садити їх здовж доріг, при парканах, на межах, на границях піль, можна також робити живоплоти з корчів морвових. Хто не може спровадити собі відразу 10, 15 або 20 деревець морвових або корчів, хай спровадить одно за півтора або два деревця за три злоті і посадить, а за два роки, як деревця підростуть, хай спровадить два або чотири ґрами яєчок рівнож за півтора, або за три злоті, з чого буде мати 5, або 10 кґ. ниток шовкових (едвабних) за що возьме у тій самій фабриці, звідки спровадив яєчка, 45 а взглядно 90 зл. Чистий інтерес!!

Гей панове господарі! беріться до роботи, садіть морви всюди в затишних долинах сяніцьких, ліських, турчанських гір і всюди по краю замісць верб. Подивіться на хлопів в Познанщині! Вони з годівлі шовківника їздять до своїх костелів каретами у пишних футрах як дідичі, вони їдять гуски, качки і кури, а ви годуєте їх для жидів, а самі їсте капусту, борщ і бульбу, ходите в брудних, обдертих, тандитних бурнусах, бо на кожух вас не стати, а щож доперва на футро. В Познанщині хлопи підчас Свят Різдвяних пють найліпше вино із своїх овочів, з терок та свербигузу, — а воно ліпше як токайське вино — а ваші терки та свербигуз лишився над берегами ваших дебрів та потоків — а ви пете смердячу самогонку та всяку трутину і денатурат від жидів і цим споганюєте добре імя українського народу. Гей люде добрі! З цим Новим Роком, з цими Різдвяними Святами, покиньте старі привички, перестаньте зневажати чесний український рід, майте і себе за культурних людей, покажіть що ви гідні станути у парі з другими народами!! Відкажіться цего року підчас Нового Року і Різдвяних Свят від самогонки, від смердячого денатурата, а за цих кілька злотих, які ощадите на самогонці, купіть собі бодай пару морвових деревець або корчів, а цим покажете, що ви люде з характером, що маєте сильну волю, що ви стремите до світла, до сонця, до культури! Скажіть собі підчас Різдвяних Свят, що ви мусите дорівнати хлопам в Познанщині, що ви мусите також в каретах і дорогих футрах їздити до церкви!

Чим ви гірші від них?!

Хто садить морвові дерева, цей напихає свої кишені золотом, сказав оден мудрець... а я кажу вам браття-селяне, що якби вас українських хлопів змовилося 60 тисяч, а кождий з вас купив собі лишень 15 до 20 деревець шовковиць, то ви не пустилиби тих 30 міліонів за матерії едвабні за границю, а вони лишилибися у ваших кишенях, а вас українських хлопів є більше як шість міліонів!! Іншими словами — якби на 100 українських хлопів лишень один садив дерева морвові, то тих 30 міліонів були би ваші! у ваших кишенях! То то булиби Свята! Гей! гей!... а кілько би ви з цего на Рідну Школу дали... А ну! хто перший!

(По морвові деревця і по яєчка писати так: Centralna Doświadczalna Stacja Jedwabnicza w Milanówku pod Warszawą. Напишіть до них картку почтову, а пішлють вам цінники і всякі оголошення даром.)

ІВАН МАРКІВ.

„От рода в род“.

Давно я вже не був у рідному селі, все якось нема часу поїхати. А кортить дуже, тягне подивитись на рідні місця, дерева, ріку, будинки, людей... Дороге родинне місце, дороге село, дорогі люде, народ, край... Ох, які дорогі! Нарешті знайшов я час, поїхав. Мною втішилися, гостили, розказували. Сей помер і жінка його померла, сироту лишили, той ще з війни не вернув, оден бідує, другому добре ведеться... Дивне колесо життя! Одного пощадить, другого розторощить. Тамтой бореться зі злиднями, не піддається, проклинає, а життя держиться. Чомусь воно чарівне, хоч і жорстоке часом. Богато дечого я довідався, наслухався, дух ободрив...

Між иншими сказали мені, що паламар Данило захорував і мабуть з постелі не двигнеться; покине сей світ. Жаль стало мені старого паламаря; він хрестним батьком мені був. Се була надзвичайна людина: старий-старий, аж надто старий, девята десятка доходила. Паламарем був він від молодого парубчака, щоденно ходив до церковці, міряв дорогу, ішов через ціле село, бо на другому кінці села мешкав. Не одного охрестив, немало звінчав, богатьох у могилу поховав. А сам держався. Іде бувало дорогою, понурить голову, не глядить вперед, часом лише голову піднесе і на стежку гляне. І знов голову похнюпить. Хід його був такий спокійний, що люде говорили:

— Наш паламар на голові яйце заніс би.

А мав Данило до ременя привязаний ножик, мабуть такий старий, як і він сам.

— Татуню Даниле, — питали люде — чому ваш ніж такий скраяний?

— До пляцків і книшів по комашнях скраявся. Ліпше давно було жити, люде богатші були, комашні справляли, теплого хлібця часом чоловік зїв, мясця покушав. Нині ви побідніли, самим не вистає, не то комашню справити. Так Данило відповідав...

Мав старий паламар і діти, але ні одно старого не пережило. Оден син десь у світі, донька також, другий син до дому вженився, та помер, невістка гет пішла, третий син на війні загинув, Лишився Данило з жінкою і якось ґаздували. Роботою не журилися, бо люде паламаря любили, все помагли зробити. Любили його за старий, сивий волос, за веселу погідну вдачу, за мудре слово, за добряче серце... Ніколи він нікого не поганьбив, згірдного слова не сказав, у потребі кождого по спромозі своїх сил поратував. Дошкулило йому щось, він не нарікав, не йойкав, а терпеливо переніс. Другим таке саме радив. Гарною людиною був старий паламар Данило...

Отже сказали мені, що Данило слабий, не хорий, лиш слабий. А се ріжниця! Піду — думаю — провідати старого, поговорити. Взяв палицю, пішов. Хата старого паламаря маленька, низенька. Дах здавалося наляг на стіни і пригнічував їх до землі. Біля хати оборіг сіна, що змикане вже до половини. Входжу до хати. „Слава Ісусу“!

— Слава на віки — відповіла паламариха, і забігала по хаті, прячучи із лавиці і змітаючи її фартухом. О, гості небувалі! Сідайте, пане, ось тут на лаві. Гей, старий, чи видиш, хто прийшов?

— Виджу, виджу! Дай вам Господи, здоровля, довге панованнє, що ви мене старого не забули. Сідайте!

Я сів. Гляджу на нього. Волос, — зовсім молоко! Не то сивий, а білий, але увесь на голові, аж буйний. Тому голова, наче ореолею осяяна. Біліються буйні вуса, брови, неголена борода... Лице пожовкле, тому такий контраст. На устах звичайна усмішка, очі погідні, хоч запалі. На постелі файчина, горнятко і шматок чорного хлібця...

— Чи не слабі ви, татусю Даниле?

— *Ой*, пане! Бодай вам Бог здоровля дав! Я не слабий, лиш так собі. Прийшов час, треба в дорогу вибиратись. Такий Божий закон. Як овоч доспіє, — мусить упасти. Росте дерево Бог зна, як довго, — прийде час і на нього; повалить буря, або зі старости збутвіє. Нічого вічного на світі нема. Жиє чоловік і мусить Божому законові повинуватися. Зійде зі світа і сліду не лишить. Але не кождий. Є люде на світі, що лишають по собі добрі діла, покоління їх згадують. І ось я, лежачи на постелі у воріт нового життя, роздумую: по що я жив на світі? Чи лишив я по собі яке добре діло? Чи не згине моя память з хвилиною, як грабар, висипавши гріб, послідний раз рискалем глину приплеще і відійде?

Я здивувався. Простий — як кажуть — селянин, а такі думки висловлює: Він ніби ожив, сперся на руку, а голос його був майже святочний.

— Чомуж вам, Даниле, такі думки приходять?

— Чому? Розказавби я вам дещо більше, та не знаю, чи маєте час послухати. Старі люде люблять розповідати.

— Говоріть, Даниле, я радо послухаю.

Старий поправився на постелі, відкашельнув і зачав:

— Вас не було тут, ви були в світі, на війні. Але може чули, що рік перед війною приїхав до нашого села священик, молодий і його жінка, їмость, також молода. І от за ту їмость хочу вам дещо сказати, а може й ви самі чули.

— Так, чув я, мала бути дуже добра пані.

— Добра? За мало слово „добра“. Се був правдивий ангел, в людській подобі. Пізнав я її, бо щоденно там бував.

— Ей, старий, — обізвалася паламариха — певно будеш за пироги говорити.

— Так і за пироги. Кождий раз вона мене чимось почастувала, хоч я сього не вимагав, бо мав свого доволі. Не в тім річ. Була се якась непосидюча вдача, що постійно рвалася до діла, до праці. Цілий день бігала по кухні, по покоях, по городі, а вечером збирала жіноцтво до кухні, говорила, читала, або варити вчила. Жінки до неї, наче мухи до меду липли. Бігли на приходство молоді, старі, дівчата. То вишивати показує, то співати вчить, розповідає, як найменшу річ зужиткувати можна, як з дітьми поступати, як їх кормити, виховувати. Господи! Що то за вдача була! А чиж їй того треба було? Чиж вона який хосен з того мала? Прийшла війна, мужі на війну пішли, жінки і старики лишились, Вона небога від хати до хати ходить, добре слово каже, потішить, розрадує... Не може собі котрась жінка з роботою ради дати, — наша імость скличе других, зійдуться, гуртом зроблять. Не одну сльозу вона втерла, не одній біді зарадила. Я не в силі вам усього розказати, скільки добра вона зробила. Читальня у війні занепала, — їмость загальні збори скликала, промовила, аж кождому сльоза в очах закрутилася. У неділю, чи свято вона в читальні, читає або щось цікавого розказує. Скажіть мені, що в тій жінці таке було, що її так до діла перло, що її таку силу давало? Дивишся бувало на неї, і дивуєшся. Очі десь задивлені, а такі гарні, мудрі. Прийду до кухні, — вона просить сідати. — Розкажіть, Даниле, що в селі чувати? Що нині люде будуть робити, у кого дуже робота наглить? Як де баби посварилися, вона зараз їх разом звела — погодила. І ось я нині розумую над загадкою: ким була ся жінка? Ради чого вона все те робила? Чи може задля слави? Вона того не хотіла, бо як на її іменини прийшли жінки їй „многая літа“ заспівати — вона сказала: не треба і до покою пішла. Була робота на єгомостевому ґрунті, зійшлися жінки, зробили, — вона грішми платила. Не хотіли брати, — вона примусила. „Купите, — каже — соли, нафти, сірників“. А коли декотра відмовлялась, що все те має — їмость за сі гроші ґазету з міста виписала, щоби в неділю жінки читали. Люде дивувалися: ангел з неба злетів — говорили. Боже! Що булоби зі села, як би так вона досі між нами була? А прецінь пані була, ручку, як сніг білу мала, але нею всю роботу робила. Нераз вечером, наговорившись з жінками, попросить їх до покою, сяде коло такого, що фортепян називається, як заграє то веселої, то сумної, аж жінки сльози фартухами обтирають. Здається, десь душа до неба летить, про цілий світ забудеш. Єгомость мало до чого творилися, вони лише книжки читали. Ось така у нас пані була.

Та Божі діла не збагнути. Найкраща чічка вяне... Хоч як жаль її — конець мусить прийти. Наша люба їмостуня у відмінному стані була. Прийшов час, усі люде Бога просили. Інакше сталось: при породах їмость померла...

Данило перестав говорити, очі йому сльозами заплили, голос урвався, в хаті тихо стало. Знов зачав:

— Чи маю вам розповідати, як люде плакали, який завід по селі був? Самі можете доміркуватись. І знов сам себе питаю: за ким люде плакали? Чим та особа так їх серця була зєднала? Відповіджте мені.

Признаюся, що я боявся, чи не смів старому Данилові відповідати. У його голові відповідь була скристалізована.

Старий докінчував: Память такого чоловіка от рода в род...

Та хвильку заждіть, скажу вам ще щось. Нікому я сього не говорив, першому вам нині розповім. Може ніхто в селі так за покійницею не болів, як я. Чомусь був я так того ангела полюбив, що мусів щоденно в миле лице надивитись. Не стало її... Все я думав про неї, про наше життя, про наші діла... Ніколи вона мені з думки не сходила. Минуло два місяці від їмостиної смерти, надійшли Різдвяні свята. Повечерявши, не лягав я спати, а пішов на приходство, взяв ключі і поволеньки подався горі горою від церкві. Була може одинайцята година, як я дійшов до церкви. Помолився я, позамітав церковцю, поробив порядки і вийшов на двір. Небаром — думаю — зачнуть люде сходитись, рокове свято. На дворі мороз, аж тріщить. Глянув я на село, — в кождій хаті світло — цілу ніч свічка в кождій горить. З одної хати доноситься голос коляди. Кругом мене тишина, лише часом шмат снігу з гиляки на землю впаде. То знов потягне вітрець, затріщить обкуте ожеледою галузя. Я закутався в кожух і сперся на паркан і дивлюсь в село. Коли раптом — наче від цвинтаря щось мигнуло. Глянув я — Господи! Якась біла постать вийшла з цвинтарної фіртки і до мене зближається. Я став мов мертвий. Що се таке? Сімдесять літ до церкви ходжу, а такого не бачив. Але дивлюсь: постать наблизилась і стала на кілька кроків проти мене... Хочу перехриститись — рукою не рушу. Я в дусі подумав: Во Імя Отця і Сина... Дивлюсь, всміхається, хто?... їмость! Цілком докладно пізнаю. Лагідно всміхається. Вона сама! На біло вбрана, така, як я її до трумни вкладав. Радість мою душу обняла. Я крикнув: „Їмостуню! Христос Рождається!“ А вона кивнула головою і до моїх вух докладно „Славіть Єго!“ долетіло. І їмость, назад звільна у фіртку не то пішла, а так начеби посунулась. Я перехрестився і за нею. Увійшов на цвинтар, наблизився до її гробу, що був залізним парканом обставлений, думав, що там ще її побачу. Я-ж не боявся, бо чого? На Різдво Христове нема чого боятись. Та на жаль, нічого не побачив, лиш хрести з розпростертими раменами на білім снігу. Я клякнув, помолився і почув якийсь гомін. То двоє людей ішло вже до церкви. Я пішов до дзвінниці на всеночне дзвонити.

Данило наче втомився, ляг і впялив зір десь у далечінь. Хто годен вираз його лиця описати? І глубока думка і радість зі сумом, чи тугою змішані. Лежав спокійно. Я попращався і вийшов. Поїхав з рідного села. Небаром написали мені, що старий паламар Данило помер. Та до нині палить моє серце думка про причину туги старого Данила за їмостею...

Ігор Лоський.

Поставлення кождого на своїм місци.

„Відповідна людина на відповіднім місци“.

„The right man on the right place“.

В кождій місцевости кидаються в очі два роди сільських господарств. Такі, в яких панує лад і порядок — і такі, в яких є безладдя і безпорядок. Такі, в яких в парі з порядком іде зріст добробуту — і такі, в яких в парі з безладдям йде упадок та руїна. Причина цього явища є дуже простенька, так як взагалі в життю неодно є простійше, як нам видається. Головна причина цього явища лежить у тому, що одні господарства є добре орґанізовані — другі зле орґанізовані.

В більшости випадків добре орґанізованнє сільського господарства є для хлібороба-землевласника — без огляду на кількість землі, яку він посідає — річию так само зрозумілою, що він рідко застановляється над тим, що є орґанізація і на чім вона полягає. Добре є однак особливо в нинішних часах, коли хлібороб-землевласник є тяжко загрожений у своїй тяжкій боротьбі о своє істнування, застановиться саме над цим, що є орґанізація сільського господарства і у чім полягає орґанізація взагалі.

„Поставлення кождого на своїм місци“ — ця стара засада консервативно-хліборобської Анґлії передає — здається нам — найліпше головну рису доброї орґанізації так в тіснійшому значінню сільського господарства — як і в ширшому значінню якої-небудь орґанізації взагалі.

Отже приглянемося найперше, як виглядає пристосованнє цеї засади в сільськім господарстві. „Поставлення кождого на своїм місци“, себто добре можна повести дане господарство тоді:

1) Коли дане господарство веде один господар-землевласник, поставлений на свойому місци як голова і керовник цьогож свого господарства.

2) Коли господар-землевласник знає своє головне завдання як голова свого господарства і уміє так його повести, щоби кождий з його помічників робив свою йому найблизшу і найвідповіднійшу працю на свойому місці з користю для цілого господарства.

3) Коли господар-землевласник так буде орудувати своїми помічниками, щоби вони були зі своєї праці вдоволені, а не робили її тільки з примусу або були використовувані у своїй праці.

4) Коли господар-голова господарства сам дбає про розвій свого господарства, себто коли він почуває відповідальність перед своєю совістю, перед Богом та перед своїми т. з. перед ріднею та своїми помічниками за найліпше та найхосеннійше веденнє свого господарства.

Це є тільки згрубша головні основи орґанізації хліборобського господарства, про які звичайно мало говориться, але які кождий господар дуже добре відчуває і день в день у своїй тяжкій праці пізнає.

Ще прадіди наші казали: „великою честю є посідати землю“. Так дійсно воно і є. Не кождому ця честь є Богом дана, — але хто її має, — цей має і тяжкий обовязок та тяжку відповідальність за посідання землі. А цей обовязок і ця відповідальність лежить власне в найліпшім веденню свого власного господарства. Сповнюючи ці тяжкі та відві-

чальні обовязки перед Богом і супроти своїх найблизших, господар-землевласник, який творить своєю продуктивною працею основу цілого громадського та державного життя — причинюється тим до збільшення загального добробуту, себто не тільки свого, але і своїх ближніх. Слідує з цього, що навіть Божі закони вимагають від хлібороба-землевласника сповнювання своїх обовязків — отже в першій мірі як найліпшої орґанізації свого господарства.

А які є наслідки, коли господар не сповнює своїх обовязків, наложених на нього посіданням землі, себто коли господар не уміє орґанізувати свого господарства, не уміє поставити себе і своїх помічників на відповідних місцях?

Неуміння орґанізації господарства потягає неминучу руїну даного господарства. Таке неуміння може проявлятися в ріжних видах:

1) В браку розуміння своїх власних обовязків господаря-землевласника, себто коли господар сам не уміє найти себе на відповіднім місци. Пр. коли господар сам не пильнує свого господарства, а передає його комусь другому, якому бездоганне веденнє цьогож господарства є байдуже (пр. аренда).

2) Коли господар не уміє поставити своїх помічників на своїх місцях т. з. — не уміє так розділити своєї праці, щоби вона відповідала найліпше знанню та умінню цих помічників, або коли господар уживає таких помічників, які до такої праці не надаються або даної праці не розуміють.

3) Коли господар сам занедбує свою орґанізаційну працю і через це тратить поважаннє (авторитет) так серед власної сімії як і серед помічників.

4) Коли господар-землевласник не старається всіми силами своє господарство поправити, поліпшити (інтензифікувати) побільшити.

5) Коли господар сам заводить нелад в своє власне господарство недбальством, лінивством, чим дає злий примір свойому окруженню (деморалізація).

6) Коли господар не сповнює своїх обовязків перед своєю совістю і перед Божими законами.

Це найголовнійші причини неминучого упадку даного господарства. Втрата землі, жебрача торба та цілковита моральна та матеріяльна руїна самого господаря та його сімї — ось кара Божа за гріхи і промахи такого недоброго, своє господарство не уміючого орґанізувати господаря.

Наслідки такої руїни простягаються ще дальше. Бо так само само як господар має точно означене місце в своїм господарстві, так само і його господарство має точно означене місце в громадянстві, в державі та у світі. І так як кожде зле зорґанізоване господарство завершується руїною, так само і пересунення означеного місця господарства в громадянстві та в державі руйнує тож саме громадянство або туж саму державу.

Що воно так дійсно є, про це свідчить ріжне відношення держави до хліборобства в державах хліборобських і в державах нехліборобських пр. в державах з перевагою шляхтичів неосілих, кочовничих. Не улягає сумнівови, що держави хліборобські, в яких основним клясом (верствою) є кляс хліборобський, мусять руководитися засадою доброго поділу праці, доброї орґанізації цеї праці, — яка випливає, як ми вже бачили, з поставлення кождого на свойому місці. В державах хліборобських ця хліборобська засада переймається цілою державою, яка є одною великою гієрархією праці.

Инакше в державах нехліборобських з перевагою елементів кочовничих. Кочовики, не живучи з тяжкої, на щоденній боротьбі і змаганню з природою-землею опертій праці рук власних — а зі здобичі і завойовання — не потребують ставити кождого на своїм місци, не потребують такого гієрархічного поділу праці, опертого на хліборобській засаді. Терором і примусом вони нищать такий природний поділ праці, а з тим нищать в першій мірі хліборобство, її віковічного ворога (так пр. у большевицькій державі). Живучи з руїни хліборобства та з праці і надбань минулих поколінь, вони держаться терором озброєної юрби — а не природним орґанізованнєм національної праці. Бо до руйновання істнуючого ладу не треба ані поділу праці, ані знання ані уміння — а треба тільки спільним інстинктом руйновання межи собою сповної і межи собою рівної озброєної юрби.

II.

Основні засади орґанізовання сільського господарства, як ми уже згадували, мають і своє велике значіння в хліборобській державі. Сільське господарство це тільки мала комірчина великої на хліборобських основах опертої держави. Ті самі в своїй основі прості закони праці, розділу цеї праці, орґанізовання її і поставлення кождого на своїм місци, мають й значіння в державному господарстві. І тут ми можемо повторити все те, що ми сказали про добре та зле господарство.

І тут все залежить від Одного Господаря великої землі країни, від його доброго проводу, від постійности цього проводу, опертого, як і в малім господарстві, на дідичности та на відвічальности цього проводу перед Богом, своєю сімією та своїми помічниками. І тут добрий провід заховує Державу і веде її до сили та могучости, злий-же та неодвічальний її руйнує... І тут кождий мусить бути на свойому місці і мусить сповнювати йому дані обовязки.

Такий рід Держави називає ідеольоґія Вячеслава Липинського державою клясократичною. Клясократична ідеольоґія опирається на співпраці всіх клясів, яких лучить один понадклясовий принцип монархістичний. Доокола Особи дідичного а не виборного Монарха-Господаря землі ґрупуються всі суспільні кляси. Вони у державному будівництві займають певні тривкі місця, себто вони послушні є нашому основному принципови: поставлення кождого на своїм місци. Ніякого перемішання цих місць не може бути. Чим якийсь кляс для держави потрібнійший та хосеннійший, тим важнійшу ролю він в клясократичній Державі буде сповняти. Так приміром в клясократичній Державі припаде велика роля клясам продуктивним а зокрема в Державі Українській клясови хліборобському, далі робітничому, інтеліґентському та промисловому.

І взагалі клясократична Держава оперта на принципі природного поділу праці і відповідної орґанізації праці (гієрархія праці) буде приступна в найширшім слова того значінню для кождої пожиточної та хосенної для Держави та Нації одиниці, яка найде у ній своє означене відповідне до її знання, уміння та здібностий, місце!

Тим власне поставленням кождого на своїм відповіднім місци ріжниться Держава клясократична від держави демократичної.

Клясократична Держава є зразком власне держави, яка старається усіми силами підносити найліпші і найхосеннійші одиниці всіх суспільних клясів до гори, до спільної праці для загалу, для Нації, для Держави.

В державах демократичних такого громадського вибору (селекції) найліпших і найхосеннійших одиниць для загальної праці в Державі не буває. Навпаки — систем демократичний, опертий не на клясах — а на політичних партіях, які виборчою спекуляцією приходять до влади, висуває по більшій части такі елементи на чоло Нації і на її провідників, які спекулюють на низьких інстинктах широких мас, і які — з малими виїмками — власне через це, що не є поставлені на своїх відповідних місцях, саме не є найхосеннійшими та найліпшими представниками даної Нації...

Ми зачерпнули тих кілька гадок з великої новочасної „Книги Битія“ української хліборобської ідеольоґії, яка міститься в „Листах до Братів Хліборобів“ Вячеслава Липинського, творця і основника хліборобсько - клясократичної державної ідеольоґії у нас.

Серед невичерпаного богацтва думок, навіяних глибоким політичним досвідом і у першій мірі горячою любовю до рідної Української Землі підхопили ми тільки одну гадку, яка звучить однак рівномірно у всіх Листах. Бо саме глибокий патріотизм Вячеслава Липинского вказує нам, що без такого поставлення кождого на свойому місци, яке є звязане часто з поборюваннєм себе самого і своїх особистих пристрастей та амбіцій в користь загалу: в користь Клясу, Нації та Держави краща будучність нашої великої Нації є немислима.

ДР. В. ЗАГАЙКЕВИЧ.

ПРОМОВА

на похороні бл. п. Др. Т. Кормоша.

І вже Його нема між живими. Ще перед 5-ма днями був межи нами, повний здоровля, сили, невсипучої енерґії, — а нині лежить мов стятий дуб-велит, у безсиллі. Перед нами чорна, мовчалива, жахом смерти овіяна домовина. До неї біжить зір тисячів заплаканих очей, а нам всім, що як його товариші і приятелі, як відпоручники кількох десятків українських товариств і установ перемиських і львівських, тут стоїмо і тим всім непроглядним масам Громадянства нашого, що з міст і сіл тут зібрались — біль давить серце, жаль горло стискає, бо смерть бл. п. Др. Теофіля Кормоша є втратою і горем не тільки одної Родини, але горем і втратою цілого Українського Народа.

Всі розуміємо, що вилому спричиненого в народній праці через смерт в цього одного чоловіка не вирівнають і не виповнять наші найусільнійші збірні зусилля. Бо нема в Перемишлі одного, однісенького товариства чи інституції, якої Покійний не бувби активним, найдіяльнійшим членом, а в богатьох - пребогатьох членом - основателем і душею та головою. Нема в цілім перемиськім повіті одної читальні чи иншої нашої установи, при якої основинах не бувби чинний Др. Т. Кормош, нема одного села, де би Він не був і своїм словом, порадою, ділом не клав цегол у нашу національну будівлю.

В домовині цій сповиті чорною кіреєю нашого жалю і жалоби, лежать тлінні останки Громадянина, що силою свойого чистого як хрусталь характеру, спосібностей і цілої індивідуальности, та силою незапереченого авторітету, який ясною ґльоріолею озярював його особу, був призначений не тільки звичайним робітником щоденної праці, яку впрочім Великий Покійний через 40 літ сповняв, але був сотворений на керманича, на народного провідника. І таким керманичем і провідником на багатьох царинах нашого публичного життя був Др. Т. Кормош.

Осівши перед 40 роками в Перемишлі, зразу як адвокатський конципієнт а відтак як адвокат, і устеливши в нашім княжім городі своє гніздо родинне, зрозумів Він дві правди народної діяльности. По перше зрозумів, що Нації і кожній одиниці мусить в народній роботі присвічувати провідний ідеал Нації, ціль наших змагань, яка як зоря Вефлеєму поведе нас в країну волі і свободи Нації. А по друге знав Він, що щастя це не прийде само і що волі не дасть нам ніхто другий, лиш мусимо самі її вибороти і промощувати до неї шлях консеквентною зорґанізованою працею просвітного та економічною. Зрозумівши це, став він будувати на трівких основах орґанізацію економічних сил наших, став піоніром економічної відбудови нашого життя. Він був основником першого на галицькій Україні кредитового т-ва „ВІРА“, основником і головним директором „Української Щадниці“, членом а то й головою всіх центральних економічних інституцій у Львові як приміром: „Земельного Банку Гіпотечного“, „Народної Торговлі“, „Дністра“, „Центросоюза“ і инших. Він був творцем і будівничим отсего величавого „НАРОДНОВО ДОМУ“, під якого мурами ми в цій стоїмо хвилі, творцем і будівничим Дівочого Інститута та ґімназийного Інститута і Бурси ім. св. Миколая в Перемишлі. Пройдуть літа за літами; будуть маїтись весною, та вповиватись смутком осени українські ниви, підуть покоління за поколінняли, а отсей „Народний Дім“ і такі будівлі як Дівочий і Мужеський Інститути в Перемишлі станутъ віковими свідками, що може осягнути доцільна, свідома і щира жертвенність загалу, будуть свідками праці і заслуг Дра Т. Кормоша для Українського Народа.

Основатель Філії „Просвіти“ проводив їй до самої смерти, а при його праці покрилась перемищина сітею діяльних Читалень „Просвіти“, Кооператив і инших наших товариств. Рівночасноже збіглись в Його руках всі нитки праці політичної. Гляньмо поза себе на сороклітний шмат часу, на який припадає діяльність Др. Т. Кормоша. Це був час, коли за наші найпримітивнійші прояви національні, а то навіть за найосновнійші горожаньські і людські права нашого селянина і робітника, та за їх людське достоїнство щоденно треба було зводити боротьбу. Кожді збори, основання якого-небудь товариства, особливо на селі, було не звичайним ділом, як нині, але було почином важким й многозначним також і з огляду на невідрадне положення нашого народу. Ті всі почини і діла минулих сорок літ зміцнили і поширили національну свідомість і відпорність та витревалість наших народних мас і вони підготовили національний визвольний лет послідних років. На ширші горизонти і виднійші позиції політичного проводу Дорогий наш Покійний не рвався. Говорив, що його праця тут, в Перемишлі. Тож проти Його волі нарід наділив Його перед великою війною мандатом посла до останнього сойму у Львові, видираючи хлопськими голосами перемогу з рук противників, з рук сильних світа цего.

У весняні, райдужні дні листопада 1918 року. Він був головою Національної Ради в Перемишлі, і як такий держав високо, непохитно і прямолінійно ясний прапор визвольних наших змагань, прапор ідеалу нашої державности. В цій домовині лежить мученик Домбя, лежить політичний вязень перемиської тюрми з 1922 року.

А знаєш що Меценасе, мій старший Товаришу і Друже? Після завтра минає 5 літ, як ми оба у передвечірній годині, по 6-ти тиждневім затворенню вийшли з перемиської тюрми! Булиб ми разом після завтра святкували 5-літну річницю спільної нашої долі.

Пісня закінчена; дуб-велит лежить перед нами, стятий, у безсиллю. А ми задержали Тебе, Батьку, у цім місци, тут перед Твоїм „Народним Домом“, щоби саме тут, де був головний осідок Твоєї щоденної праці, перед тим монументальним свідком Твоєї великої творчої діяльности і незабутних заслуг — Тебе на віки попращати. Тож в імени тих всіх непроглядних мас, що Тебе на вічний супроводжають відпочинок, в імени тих тясячів братів — селян, що Тебе днесь вінками квітчають, в імени землі Рурика, Ростислава Володара, і Володимирка і в болю мого власного серця бю чолом перед Твоєю домовиною, та велику складаю подяку за все те, що Ти для нашої святої землі Української зробив. В імени і з поручення Президії Центрального Комітету Українського Національного Демократичного Обєднання, яка зупинена невідкличними перешкодами не могла днесь особисто взяти участи у цім сумнім обряді похороннім, та в імени цілої нашої політичної партії, якої Покійний був членом, складаю Помершому пошану, за Його великі заслуги около політичного пробудження наших народніх мас та за це, що в боротьбі о права нашого народа стояв непохитно і вірно при прапорі нашої державної незалежности і національного визволення. А жаль наш великий, ця небувала участь тих непроглядних мас у нинішнім сумнім обряді похороннім, ці сльози, що тремтять на віях всіх нас присутних хай будуть для Тебе опечалена Подруго життя Великого Покійника і для Тебе Достойна Родино хоч малою потіхою і розрадою у Вашім болю! Меценасе наш дорогий! У останню виряджаємо Тебе дорогу, в дорогу, з якої вороття не має. Положили ми Тебе на простий віз хлопський, запряжений в шестерню сивих коней з наших рідних сіл, бо хотіли Тебе, на місце вічного спокою відвезти самі браття селяне.

Пращай батьку Отамане! Нехай по козацькому звичаю червона китайна покриє Твою домовину!

Гень в далеких там засвітах сни про волю України.

ЮРКО ЛЕБЕДИНСЬКИЙ.

Освіта на Україні в 1918 році.

Час від часу появляються в пресі відомости про державне будівництво на Україні за часів істнування там Української Гетьманської Держави.

Цифрові матеріяли та державні документи того часу дають цілком инше освітлення подіям, особливо в ділянці освітно-культурного та національного будівництва, ніж подавала нам українська соціялістична преса, що цілий ряд років, для виправдання зруйнування Української Держави, вмовляла українському громадянству видумані нею страхіття про гетьманську владу.

З недавно надрукованої праці проф. Лебідя Юрчика під назвою: „Бюджетове право“ довідуємось, що за часів істнування Української Центральної Ради міністерство освіти тільки орґанізувалось, проявляло багато доброї волі, намірів і запалу до культурно-освітних справ, але допомогло шляхом призначення вчительського персоналу та асиґнування грошевих засобів відкриттю тільки 20 середніх шкіл. Низча, середня й вища українська освіта, цей фундамент розвитку нації та держави, цілком не були орґанізовані. Найголовніщою причиною цього було то, що за Центральної Ради провадилась як у краю, так і в самій Раді гостра політична та партійна боротьба, велась пропаґанда крайних гасел.

Замісць будування підстав, підвалини під державу: сильної авторитетом і непохитної волею національної влади, міцного дисциплінованого війська та поліції, без яких немислимим є істнування сучасних держав, замісць поширення освіти, відбудови та розвитку зруйнованого війною та революцією економічного життя й переведення конечної для народу й держави земельної реформи, — Центральна Рада всю увагу звернула на соціялістичну перебудову українського життя. Цим вона відштовхнула від себе помірковані кляси громадянства, як рівнож селянство, яке очікувало справжної — а не на папері тільки земельної реформи та соціялізації землі. Робітнича-же класа й жиди, що засідали в Центральній Раді, розпирали її ізвнутрі, сміло прямуючи до большовицько-комуністичного ладу. От-же не тільки на терені державного будівництва, але й на культурно-освітній ділянці не пощастило Центральній Раді та її урядови створити що-не-будь конкретне.

Цілком инший образ має розбудова освіти та культури за часів Гетьманщини 1918 р.

При гетьманському уряді опрацьовано було протягом кількох місяців докладний плян орґанізації початкових і вищих народніх шкіл — разом на 48 000 комплектів. Шкільна сітка проєктована згідно з найновіщими засадами орґанізації народньої освіти. В 48.000 комплектах шкіл мало вчитися понад 2,600.000 дітей шкільного віку.

Як свідчить перший державний бюджет України на 1918 рік, цей безмірно великої ваги історичний документ нашої державности, доданий до праці Лебідя-Юрчика, асиґновано було й виплачено з Державної Скарбниці на утримання в 1918 році більшої половини комплектів початкових шкіл 97,174.056 карб., вищих народніх шкіл 23,354.626 карбов. (§§ бюджету 171 і 172). На решту комплектів міністерства фінансів погодилось відпустити кредити в розмірі до 150,000.000 корбов. з бюджету 1919 року. Для здобуття-же потрібних на цю ціль коштів воно орґанізувало перегляд цілої податкової системи й застосування її до нових потреб українського державного й національного життя.

За гетьманських-же часів було орґанізовано й відкрито до 130 нових середніх загально-освітних і професійних шкіл, на утримання яких асиґновано понад 20,000.000 карб. із загальної суми асиґнувань на середну освіту: 53,250.131 кар. (§ 170).

Про такі великі заходи та успіхи на ниві народньої освіти, а головно про асиґнування потрібних на це коштів в такому значному розмірі, можна було тільки мріяти. Здійснювався плян загального навчання впродовж 2 років, між тим як у самих передових і демократичних народів (Швеція, Норвеґія, Швайцарія, Нова Зеляндія) заводилось таке власне навчання з бюджетових причин впродовж 30—50 років.

Потім відкрито два нові українські університети: в Києві й Камянці Подільському, Академію Мистецтв, Національну Бібліотеку, Державний Драматичний Театр.

Надзвичайно широко розбудована низча, середня й вища освіта увінчана була заснуванням Всеукраїнської Академії Наук, орґанізація якої переведена відповідно до вимог сучасної розгалуженої науки з узглядненням потреб українського життя.

Не обмежуючись шкільною освітою, міністерство освіти опрацювало плян дошкільної та позашкільної освіти, а на переведення його в життя асиґновано 6,887 640 карб. (§ 184).

Побічні асиґнування на допомогу та заохочення в наукових трудах і постачання шкільних підручників, на стипендії і видатки для підготовлення професорів при університетах, на підготовку вчителів, ремонт шкільних будинків, на мистецтво та національну культуру — переводились щедрою рукою й досягали на окремі потреби міліонових сум (§§ бюджету 164—194).

На чолі Головного Управління мистецтв і національної культури поставлено відомого українського діяча й педаґоґа Д. Я. Дорошенка, завданням якого було створити підвалини для розвитку й поширення українського мистецтва й культури, а на чолі освіти професора Василенка.

Загальна сума бюджету міністерства освіти досягла в 1918 році 227 762.485 карб., а треба мати на увазі, що карбованець коштував тоді два швейцарські франки, себто був валютою високої вартости.

Всі ці дані почеркнуті з першого бюджету Української Держави на 1918 рік, складеного при Гетьманаті, а затвердженого без жадних змін Директорією У. Н. Р. дня 24. січня 1919 року.

Порівнюючи стан і розвиток освіти та культури за часів Гетьманів Богдана Хмельницького й Івана Мазепи, що залишили найбільше слідів в українському життю на цих ділянках, можемо ствердити, що Гетьманщина 1918 року

достойно продовжувала славні освітні та культурні традиції Гетьманів Хмельницького та Мазепи.

Що сталося з так широко й сміливо розбудованою українською освітою й культурою, свідчить справоздання Наркома Освіти Шумського, який стверджує, що до початку 1923/4 року було на Україні тільки 7555 комплектів народніх шкіл, замісць 24.000, існувавших вже в 1918 році, й що дітей в школах національних меншостей охоплено 74%, в російських школах 49,8% і в українських тільки 36,9% усіх дітей шкільного віку. В 1925/6 році видано на Україні на нищу народню освіту 11,146.385 карбованців.

Подали ми всі ці інформації, щоби ознайомити наших читачів, що з поваленням нашою „демократією" Гетьманської Держави, а це зроблено в порозумінні й за помочею большевицької Москви, понесли ми необчислені страти: запропастили ми цілу територію України, зруйнували налагоджений державний апарат, дуже добру й міцну валюту, промисловість, освіту, культуру та всі инші матеріяльні й не матеріяльні цінности, а замісць цього маємо на Україні жорстоке панування жидівських і московських большевиків.

Едмондо де Амічіс.[1])

„Любов до книжок".

Недавно написав я проти найгіршої привички богатьох Італійців, які, хоч люблять читати і можуть собі позволити на сей видаток, не купують ніколи жадної книжки.

Причин сего звичаю не купувати, або краще сего браку звичаю купувати, є багато; здається мені, що головними причинами є такі: бібліотеки не уважають ще потрібним меблем для окраси дому, книжки не уважають ще предметом окраси, врешті се, що дехто любить лектуру, але ще не любить книжки.

Я думаю дійсно, що до меблів, що їх найменше продають в Італії, належить шафа на книжки.

Більшість ніяк не розуміє, як і чому треба переховувати якусь книжку по прочитанню.

Кождої хвилі можна почути у книгарів, як хтось говорить: „Я прочитавби радо сю книжку". Питають його, чому не купить її. „Чому не купую?" — відповідає запитаний — „а що маю з нею зробити по прочитанню"? Люди, що вважають прочитану книжку завадою, мають слушність, що не хочуть видавати гроша на се, щоби наповнити дім брудним папером. Увійдіть до хат.

Здебільша бачите збірки мушель, яєць, мінералів, закордонних марок, але ані одної збірки книжок. Скрізь щось нагадує, що родина їсть, бавиться, спить, грає, але нема нічого, що пригадувалоби, що родина читає. А як і побачите по столиках яких двайцять порозкиданих книжочок, то третина з них — се власність хлопчика, що ходить до школи, а чотири або пять буде з читальні; а невеличка решта — одинокі книжки в дома! — це шкамаття і дрантя, що їх перші сторінки покриті числами й забавками. Уживають їх до гашення свічки, до запалювання вогню, до заосмотрення хати в папір, бо всеж оно добре, як є папір... Чому дрете сю книжку? питаєте. Ох, мої любенькі відповідають — коли ми вже всі читали й усе попрочитували.

Дім без бібліотеки — це дім, що сам себе не шанує. Він похожий на коршму і є неначе місто без книгарів, — село без шкіл, лист без правопису.

Яка це гарна річ бібліотека! Скільки в ній всячини і яку приємність можна з неї мати, як навіть хтось читає лишень для заповнення часу, як має лише трохи чуття й уяви.

Найбільш подиву гідні здобутки людського ґенія є тут зібрані на малім просторі, під моєю рукою. Овочі божественних натхнень, овочі роздумувань і студій, що викликали передчасно зморщки на найбільш благородних людських чолах, овочі найкращих фантазій вселенної зібрані тут в формі книжок, замкнені між чотирома дошками, поділені відповідно до часу, краю, мови, змісту, вартости, позначені й уставлені наче військо. Одна поличка відкриває мені минулі століття, друга переносить мене в далекі краї; ось ця зворушує моє серце, тамта лоскоче до сміху, третя викликує мрії, четверта змушує мене до думання, а пята побуджує до плачу.

Я можу вибрати собі книжку відповідно до мого настрою, се неначе моральна аптика; тут є відділи для днів понурих, є також для днів гарних. Одні є для днів скучних, другі для днів, в котрі збирає мене охота до праці. Ріжноманітности змісту відповідає ріжноманітність вигляду. Тут є велитні — словарі і великі ілюстровані твори, котрі творять неначе кістяк сего малого світа. Тут є збиті ряди грубих томів темної краски — старі видання клясичних творів — скромні виглядом, але повні життєвої поживи, неначе люди правдивої заслуги в дійснім світі. Під сими, аристократія оправи, привілейована кляса бібліотеки, убрана в блискучі скіри й прикрашена золотими берегами. Дальше елеґантна і весела молодіж; рожевий Лемоніє*), синий Барбера*), червоний Гашет*), ясножовтий Леві*), сотки красок соток чепурних видань. Потім знова довгі ряди одностайних скромненьких томиків, що є неначе маленьким народом в бібліотеці. Їх байдужно оглядаємо й відносимось до них з малою прихильністю. Дальше на споді діямантові видання [2]), неспокійне плем'я, що йде і приходить з міста на село залізницею, або возом з кишені до валізки, з валізки на нічний столик і вдоволяється частинами нашого дня. В сій товпі маємо наші симпатії, старих приятелів, вчорашніх приятелів, учителів, добродіїв, злих порадників перевернені голови, страчені душі, ригористів, докучливих сміхунів, проповідників, нещасних і потішителів. А на самім споді, чотири пальці над підлогою, кладовище, де порозкидувані і покриті порохом, книжочки й маленькі твори всякої форми й усякої краски, що жили один день або одну годину в нашім дусі, вибрики духа, як каже Ґуерацці:*) трачиння людського ума; весільні поезії, перші проби невдачних поетів, рахітичні повісти, альманахи, книжочки, наслідування, плягіяти, жарти, літературні черепки, призначені до склепу або до коша замітачки улиці.

Любов до книжок розвивається поволи й кінчиться сим, що стає дійсним почуванням любови до лектури і жерелом найживійших приємностей, приємностей зору, дотику і запаху. Як приємно доторкатися деяких книжок, гладити їх, перекидати листки. Запах свіжого друку дає враження розкоші. Заплющивши очі доторкаємося книжок і пізнаємо, чи якась книга старинна, чи лишень стара, чи свіжа, чи тільки що вийшла з друкарні. Деякі краски певних видань кажуть нам влюблюватися в них і ми набираємо особливого замилування до певних форматів і до певних берегів так як до певних тіл і певних виразів лиця. Справді до малих і гарненьких книжок почуваємо більше привязання як до грубих, а коли підоймаємо деякі книги, появляється у нас усмішка вдоволення, якого не вмівби я означити, але у всякому разі є воно зовсім інше як се, яке відчуваємо, коли підносимо якийсь інший тягар. Чоловік радіє укладаючи свої книжки в новий ряд, щоби створити нову комбінацію красок; ми працюємо в мозаїці, кождого дня щось змінюємо; бібліотека хайби й мала, все дає щось до роботи: заповнювати прогалини, змінювати видання, приймати свіжо прибувші, пращатися з сими, що відходять, лічити сі, що хворіють, підкріпити сі, що старіються, дати товариство тим, що лишаються самі; одним словом це правління в малій державці, в якій дізнаємо всіх приємностей, всіх невідрад, всіх завистей й усіх почестей малого короля, котрий не може поширити своїх границь, як собі бажавби і тому бавиться і радіє постійним переміщуванням сего, що має.

Се велика помилка думати, що так само вчимося з власних книжок як і з позичених. Книжка не робить ще всього добра, але може робити, коли є нашою власністю. Треба мати змогу зуживати її, підкреслювати, робити знаки окликy, загинати сторінки, значити краї нашими нігтями. Книжка, що перейде тільки через нашу хату, не лишає глибокого сліду, А впрочім, яка ріжниця! Як що маєте її в дома, читаєте й перечитуєте її саме в хвилинах, коли ви гарно настроєні, щоб приймати живе й хосенне враження, бо се, що каже вам шукати сеї лектури, а не іншої, є частинною диспозицією душі, яка, колиб ви мусіли шукати книжки деінде, може вже змінилабся, заки книжка дійшлаб до ваших рук.

Як великий є вплив бібліотеки на виховання хлопців! Судьба богатьох людий залежала від сего, чи в їх родинній хаті була бібліотека, чи ні. Мати єї під руками в кождій годині дня для заспокоювання першої дитячої цікавости, вбивати нудьгу дощевих днів, карткуючи книжки, сі обставини впустили в наші мозки перші паростки любови до студій. Ця любов з часом стала горячою пристрастю до науки і запліднила дуже вчасно деякі здібности ума, що їх примусова шкільна наука булаби лишила бездільними. Лишаючи зовсім на боці великі користи книжок, добре плекати в молодости замилування до книжок, навіть перед замилуванням до лектури. Для хлопця добре, щоби був у хаті куток, в котрім поставлено вівтар науці й знанню, до котрого (не розуміючи ще причин), бачить він, як його родичі відносяться дбайливо і з деякою пошаною; мовчаливий покій, в котрім він бачить деколи когось поважного; місце присвячене думці і читанню, иньше присвячене їді, праці й відпочинкові. Змалку буде він читати з особливою приємністю сі книжки, з котрими вже від молодости освоєне його око, що бачило тисяч разів, як їх порядкували, чистили, пестили; котрі вже мали для него відповідно до своєї форми і краски якесь фантастичне значіння ще тоді, поки навчився він азбуки. Без сумніву мусить бути ріжниця між молодцем, що від перших своїх літ бачив, як його родина переховує й набожно шанує книжки і сим, що бачив, як з книжок роблять ліжка, подібно, як роблять це зі старими черевиками, або зі старою одежею.

А потім! що зуміє інтимнійше й солодше оживити в серці сина родину чи далеку, чи розсіяну, померших родичів, молодість, старання, якими був окружений? Книжки з іменем батька, котрий їх сам мав в руках, про котрі з ним говорив, пригадують йому цю улюблену лектуру, його осуди, його думки й тисячі відтінків його характеру. При деяких книгах йому здається, що бачить він при світлі свічки, як схиляються ясні окуляри і біла борода батька. Инші пригадують йому родину, що сидить довкола стола й уважає, як один з сеї родини читає...; згадки про дорогі особи, радісні оклики й сміхи або хлипання сестричок, котрі булиб вже давно вилетіли з його памяти.

Хлопець, який любив книжки, буде їх любити і його душа остане на все шляхотною і вірною сій любови.

Ах! стараймося з часом сотворити сей вінець німих і вірних приятелів, будуймо сю миролюбиву фортецю, щоби в ній замкнутися в днях, коли нападуть нас життєві невзгодини. Сі дні прийдуть, а з ними потреба самоти й спокою. Буде сумно, як не матимемо кутка в хаті, куди можнаби схоронитися і старатися забути живих, шукаючи розради у мертвих.

З італійської мови переклав
Др. Ів. Мандюк.

[1]) Едмондо де Амічіс — це один з найбільших новійших італійських письменників (1846—1908). Для Італійців остане він на все клясиком мови. Його твір „Il cuore" („Серце") придбав йому безсмертне імя серед молодіжи. Як новеліст належить до найкращих мистців в сім роді творчости. Подане тут оповідання повинні взяти собі до серця наші Українці, які також мають сю „чесноту", що дуже рідко купують книжки.

*) Звісні видавці книжок так як у нас, „Просвіта", або „Наукове Товариство ім. Шевченка", або „Видавнича Спілка".

[2]) Книжки малого формату.

*) італійський письменник і політик (1804—1873).

Памятайте про „Рідну Школу"!

Др. Волод. Безушко.

Микола Макіявелі.

Дня 22. червня 1927 р. минуло чотириста літ від смерти Макіявеля, одного з найбільших політичних письменників і істориків. Твори, з якими звязана невмиручість його імени, є плодом практики: Макіявелі був через 15 літ секретарем другої республиканської канцелярії, яка істнувала при Раді Десятьох, в фльоренцькій республиці. За час свойого урядування бував послом у французького короля, у цісаря і у папи, звідки надсилав знамениті звіти свойому урядові. Поради нераз просив його і папа Лев X.

Коли в Фльоренції привернено наново владу князів Медічі, Макіявеля прогнано. Він мусів провести решту життя на своїм невеличкім хуторі, недалеко Фльоренції. Там віддався літературній діяльности. Писав комедії в стилю Плявта, які відзначаються вмілою характеристикою осіб. Там повстали такі твори як „Історія Фльоренції", „Книга про військове мистецтво," „Розправа про десять книг Лівія" і „Князь."

До найважніщих його творів належать два останні, найбільше знаним є „Князь". „Розправа про десять книг Лівія" і „Князь" — оба твори доповнюють себе. В першім творі висловлює він своє становище до республики, в другім — до монархії. В „Розправі" він має більше слів подиву для республиканського Риму, як для Риму імператорів. Дивним дивом республиканець став через свій твір „Князь" неначе дорадником деспотів. Від його імени, — імени чоловіка справді отвертого — взяли назву для політики, яка не оглядається на мораль, а будує тільки на хитрости („махіявелізм").

Макіявелі казав, що там близька руїна, де релігія в поневірці; він покінчив своє життя в присутности священика; сам був в стосунках з папами і видання свого твору — вже по своїй смерти — завдячує папі Климентієві VII.

Макіявелі, це той, якому Бейкен висловив вдячність, що він вказав „отверто і без облуди на те, *що люди звикли робити*, а не на те, що вони мають робити". Цей чоловік отвертий, який може найменше з усіх був „макіявельським" і в суті річи релігійний, став через свій твір зразком для таких постатий, як „Ришард III" Шекспіра в мистецтві, а джерелом поучення мавби бути для облудних. Велике непорозуміння! Один з пізніших папів умістив його твори на індексі, а єзуїти виступили безоглядно проти нього. Додам, що не знати, чи на це хіба, щоб мати самим тільки доступ до його творів. Проти Макіявеля виступив також пруський король Фридрих в своїм Anti-Machiavelli — цей Фридрих, який саме неоглядаючися на мораль, консеквентністю і хитрістю зріс до своєї величі.

Те, що знаменне для великих людей, було знаменне і для Макіявеля: він умів ствердити фактичний стан, правді заглянути в очі: через що поглубив наше знання людини. А робив це для великої цілі: бажав ладу і щастя в житті, гармонії між горожанами, визволення Італії від чужинців і від домашніх воєн.

Його „Князь" був у першій мірі патріотичним твором. Він неначе хотів у ньому дати князеви вказівки (твір присвячений князеві Медічі), яким способом мігби визволити край. Найперше обговорює в цім творі роди влади, виріжнюючи три між ними: дідичну, мішану й нову; відтак задумується, у чому лежить сила і сталість княжої влади. В добре зорґанізованій державі мусить бути добре військо і тому війську посвячує кілька розділів. Твір свій кінчить апелем до Медічів, щоб вони стали освободителями свойого народу.

Індивідуальність і щастя — отсе в Макіявеля два головні чинники політики. В простолюддя він не бачив творчої сили. Цікаву думку висловлює Макіявелі в відношенню до вільної волі, до ролі щастя в життю: „Одначе (Розд. XXV) неможливим є приняти, щоб наша вільна воля заникла, я думаю, що може бути правдою, що доля в половині є паном наших діл, а позіставляє нам кермування другою половиною, або не дуже меншою частю". При тім він завважує, що скорше удержався той, що менше числив на щастя.

Лад і порядок, щастя співгорожан є для нього цілю в державі. Добро держави є найвищим законом і тому провартість діла рішає вислід. Він в політиці не знає добра в етичнім значінню. Він навіть остерігає, що добрий у життю не вдержиться, бо більше людей злих. „Чоловік (Розд. XV), котрий хоче все і всюда бути добрим, мусить впасти між такою скількістю людей, які не є добрі. Отже конечною річчю для князя, який хоче вдержатися, щоб навчився бути й недобрим і залежно від потреби послугуватися добром або ні". „Можна (розд. XVII)... взагалі сказати про людей, що вони є невдячні, змінні, брехливі, вони уникають небезпек і ласі на зиск, коли їм робиш добре, всі тобі віддані, жертвуючи тобі кровю, маєтком, життям і дітьми, коли потреба далеко, але отягаються, коли зближиться до тебе". „Люди все будуть для тебе злі, як-що конечність не змусить їх бути добрими" (розд. XXIII) „Князь, — думає Макіявелі —, не повинен (розд. XVIII) покидати доброї дороги, коли вона можлива, але повинен вміти вступити на злу дорогу, коли заходить така потреба". Зі словом добрим, хоча як важливим, нічого не вдієш.

Тому Макіявелі стверджує важний факт, що „всі (розд. VI) узброєні пророки побіджують, а безборонні падуть, чого причиною є й те що народи з природи є змінні, що легко їх переконати, але трудно їх усталити в переконанню. Треба урядитися в цей спосіб, щоби коли вони перестануть вірити, їм ту віру вляти" (їх примусити вірити). Так робив Магомед, так робив Ленін і досі робить Мусоліні. З тої причини Макіявелі жадає до доброго права в державі доброго війська: „Найважнішою (розд. XII) підставою всіх держав є добрі права і добре військо". Війська не вдержиш без залізної дисципліни; „жорстокости (розд. XVIII) — без неї не вдержати війська в дисципліні ані в поготівлю до якогонебудь діла". В іншій пораді, яку дає Макіявелі князеві, пробивається знова знаменна, вічна риса людей: „князь (розд. XVII) нехай повстримається від чужого маєтку, бо люди скорше пустять у забуття батька, як утрату батьківщини".

Князеві радить Макіявелі будувати головно на своїх власних підданих: „найліпшою (розд. XX) твердинею, яка може бути, є прихильність народу; хотяй би ти мав твердині, так вони тебе не врятують, коли тебе ненавидить нарід, бо коли він хватить (візме збрую до рук) за збрую, не бракне посторонніх, які прийдуть йому з помічю". „Розваживши все, я похвалю і цего, який будуватиме твердині, як і того, який їх будувати не буде, але зганю кождого, що лише на них буде покладатися, легковажучи ненависть народу". Консеквенцією для сучасности Макіявеля було те, що він міг повірити в визволення своєї батьківщини, розірваної між таких численних окупантів: тільки більше свідомости, єдности! Одначе не треба сього тут наведеного місця хибно розуміти, що князь мавби себе узалежнювати від маси. Ні! Маса передовсім дивиться на результат, а зовсім недивиться на середники, якими доходиться до нього: „Князь (розд. XVIII) робить так, щоби побіджувати і удержати державу, а тоді всі середники буде уважатися за добрі і кождий буде їх хвалити, бо товпа все йде за зовнішнім видом і все судить по висліді". Від князя вимагає Макіявелі рішучости: „Мало (розд. XXI) рішучі князі звичайно поступають дорогою невтральною, щоби оминути найблизшу небезпеку і найчастіще теж падуть. З ворогом князь має рішучо розправитися: „Направду нема іншого певного способу вдержати підбитих міст, як тільки їх збурити". Засади, яку ще Андрій Боголюбський так знаменито розумів, руйнуючи Київ, а якої ми ніяк не могли на протягу історії доглупатись. — Що до приятелів, так князь зовсім не потребує клопотатися ними, бо „князеві ніколи не забракне добрих приятелів, як тільки буде мати добре військо". (розд. XIX). Доброго князя пізнається по тім, яких людей має коло себе: „І перше припущення (розд. XXII), яке робиться про його і його розум, береться з цього, яких людей бачимо при нім".

„Князя" написав Макіявелі в патріотичній тенденції. Патріотизм був головною пружиною всіх роздумувань Макіявеля. Він шукав ратунку для своєї батьківщини від наїздників і від домашніх воєн і горячо бажав Мойсея для свойого народу. Він вірив в це визволення, бо як і болів над упадком свого народу, так і був свідомий середників ратунку для нього, тимбільше, що вірив з Петраркою (якого на кінці цитує): „що ще не вигасла стародавня сила італійського духа".

Макіявелі не тільки політик і історик, але й глубокий психольоґ, який пірнув в нетри людської душі і ствердив одну сталу черту у людей: їх самолюбство. Відповідно до цего радив людей оцінювати і з ними поступати. Щоб пізнати велич Макіявеля треба прочитати цілий його твір і тому думаю, що найліпшою згадкою про нього у нас булаб поява його твору в нашій мові й його найбільше поширення.

РОМАН ГАМЧИКЕВИЧ.

Десять заповідий виборчих.

Кождий думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт.
Кождий думай: тут в тім місци,
Де я стою у вогні,
Важиться тепер вся доля
Величезної війни.
Як подамся, не достою,
Захитаюся мов тінь, —
Пропаде крівава праця
Многих, многих поколінь.
— — — — — — — — —

Іван Франко.

1) Памятай на це, що вислід теперішних виборів до сойму і до сенату у богатьох зглядах буде мати рішаючий вплив на положення нашого народа у Польській державі. Такого ще у світі не бувало, щоби яка небудь держава, у якої склад входить якась національна меншість, тій меншости дала добровільно якіне-будь національні права. Ці права мусить собі меншість сама вибороти, в першу чергу через своїх заступників, себто послів. Тому від числа наших заступників у соймі і сенаті, від їх характерности, та від їх політичного хисту залежить у дуже значній мірі майбутня доля нашої нації в межах Польської держави

2) Памятай отже про те, щоби ти в дні виборів до сойму, зглядно до сенату, сповнив свій громадянський обовязок і свій голос віддав на цю лісту, яку тобі вкаже всенародня українська орґанізація „*Укр. Нац Дем. Обєднання*". Від голосування не вільно тобі ухилитись під ніякою вимівкою. Як не віддаш свого голосу до урни виборчої, то це не буде нічим иншим, як зрадою свого народа.

3) Старайся всіми силами подбати про те, щоби у твойому близчому і дальшому окруженні справа виборів до сойму і до сенату не була людям байдужною, бо байдужність в ділі виборів свідчить про дуже низький ровень національного і політичного вироблення, а тим самим дотичним одиницям, чи кругам, а у дальшій консеквенції і усьому народові виставляє свідоцтво національної і політичної незрілости, а відомо, що такий нарід буде завсіди стогнати під чоботом другого народа, від нього більше виробленого.

4) Оскільки у твоїй місцевости є заступництво української всенародньої орґанізації, „Укр. Нац. Дем. Обєднання", покликане до керми виборами, то приступи негайно до нього як член і виконай відтак усі його поручення. Коли-ж у твоїй місцевости такої орґанізації нема, то повідоми про те безпроволочно повітову Народну Канцелярію „Обєднання", а о скільки можливе, візьмись сам за заснування такої орґанізації, при чім треба про те негайно повітову орґанізацію повідомити.

5) Памятай на те, щоби ти оставав у постійному контакті з повітовою всенародньою укр. орґанізацією „Укр. Нац. Дем. Обєднання", яка повинна мати перегляд усьої виборчої орґанізації в повіті. Через те будеш міг у неодному чимало причинитись до осягнення тої цілі, до якої весь український нарід в Польщі стремить, себто до поправи його невідрадної і незавидної долі. В тій цілі або сам бери участь у виборчих вічах, уладжуваних всенародньою укр. орґанізацією, або подбай про те, щоби з твоєї місцевости висилано на такі віча відпоручників, які відтак будуть мешканців твоєї місцевости інформувати про те все, що на тих вічах бачили і чули. З окрема памятай про те, що ти про усякий рух вічевий у твоїй місцевости та про настрій населення повинен чим скорійш повідомляти канцелярію всенародньої укр. орґанізації, як не мож устно, то і письменно. Дуже вказаним є висилати до повіт. орґанізації що пару днів відпоручників з певними провіреними відомостями і з евентуальними домаганнями зі свойого боку.

6) Відпоручникам повітової укр. всенародньої орґанізації, які прибувають до твоєї місцевости у ділах виборчих, старайся у всім іти на руку, особливо коли іде о уладження виборчого віча.

7) На виборчих вічах не запускайся у довгі, безпотрібні промови, щоб не забирати дорогого часу (бож це пора зимова) і не томити других пустомельством. Говори коротко, ядерно, розумно, лише строго до річи і старайся всіми силами піддержати своїх одномишленників на дусі і укріпити їх в переконанні, що робота виборча увінчається гарним успіхом. Коли-ж те саме, що ти хочеш сказати, сказав перед тобою вже хто инший, то ти вже не говори, бо повторювання того самого людий нудить, а нудьга є найбільшим і найнебезпечнійшим ворогом успіху.

8) Памятай про це, щоби не датися зловити людцям, які для зроблення карієри або самі одинцем творять собі партію в тій цілі, щоби при її помочи дістатись до сойму, зглядно до сенату, або яких в крикливий і влізливий спосіб поручає тобі як кандидатів на послів якась орґанізація зпід темної звізди, про яку ти дотепер нічого не чув, або як чував, то хіба лиш те, що бере гроші з гадючих фондів. Не забувай, що перед кождими виборами порода „приятелів" українського народу множиться як хробашня. Люди ті хочуть виплинути на верх коштом глупоти українського населення. Обманивши тебе і других при виборах, вони по виборах через ряди літ на український нарід ані не споглянуть, а про українську справу в соймі і сенаті, та про укр. нарід і його потреби так будуть журитись, як собака про другий хвіст.

9) Памятай на те, що роздріблювання українського населення в часі виборів на ріжні партії, що себе взаїмно поборюють і з котрих кожда має лісту зі своїми кандидатами, є для народа найбільшим нещастям, бо веде неминучо до невдачі виборчої акції, а тим самим відбирає народові можність оборони. В часі виборів усіх Українців обовязує безумовно карність і єдність. Супроти справи виборчої усякі приватні рахунки і особисті ворожнечі упадають, а хто у справі виборчій сіє ворожнечу і партійну незгоду, цей допускаєся можливо найбільшого і найгидкійшого народнього злочину, себто злочину народньої зради, і то без огляду на те, чи робить то за чужі гроші, чи для власної амбіції. Тому старайся у своїй місцевости до такого роздріблювання не допустити, а як-що ти того перепинити ніяк не в силі, то подбай принайменче про те, щоби число членів тих партій було як найменче, та щоби на їх лісту впало як найменче голосів.

10) Не ломи народньої солідарности, бо це ганебне діло. За гроші не продавайся, бо це вже найбільше упідлення, яке можна собі подумати. Нема нічого плюгавійшого над народню зраду, і наколиб ти її допустився, то памятай, що сумління не дасть тобі ніколи супокою, і хочаби ніхто про те не знав крім тебе одного, то і так життя будеш мати затроєне. Ти ж у віки будеш мати сам для себе лиш почуваннє погорди, і до самої смерти сам до себе будеш відчувати обридженнє, бо ані на хвилю не опустить тебе ця свідомість, що ти за юдин гріш або для власної вигоди продав долю твоїх братів і своїх власних дітий, не пішовши при виборах з загально народною укр. орґанізацією „Укр. Нац. Дем. Обєднання."

Тих 10 вказівок зіставив я тут для ужитку українських виборців, називаючи їх заповідями виборчими, бо без їх точного береження корисний вислід виборів немислимий, так як лад у житті людському бувби немислимим без береження заповідий божих. Є це прямо приказ самобереження нації.

Українці і Українки! Майте це на тямці, що день виборів, це для народа день іспиту з своєї зрілости; це день, у якому народ кладе підвалини під свою кращу майбутність, — або копає собі гріб. Сповніть свій обовязок супроти себе самих, супроти своєї рідні і своїх дітий так, щоби кожде з Вас від урни виборчої могло вертати до хати з піднесеним чолом і тою гордістю на лици, яку дає свідомість, що маєся чисте сумління.

Хай живе вольний український народ! Х й по цілому краю лунає клич: Усі управнені до урни виборчої! За нарід і волю!

НОВІ КНИЖКИ.

Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin, Heft I. — Цього року появився перший зошит Записок Українського Наукового Інституту в Берліні. У вступній статті професор Дмитро Дорошенко малює розвиток і досягнення української науки за останні 50 років, а саме він пише, що першою правдивою спробою орґанізації української наукової діяльности було заснування в 1870 р. в Київі. Південно-Західної Філії Імператорського Російського Товариства, де працював цілий ряд визначних учених і дослідників, як, наприклад, Антонович, Житецький, Драгоманів, Чубінський, досліди яких причинились до пробудження й поширення національної самосвідомости в українськім громадянстві. Після закриття в травні 1876 р. згаданої філії, досліди продовжувались в історично-філологічнім товаристві при Харківськім Університеті, котре засноване було відомим учени Потебнею, при одесьнім історичнім товаристві і ґрупою учених, що гуртувались около Київської Старини, яка протягом 26 років відіграла дуже поважну ролю в розвитку української науки й свідомости, будучи в істоті речи від часу заснування, себто від 1882 р., історично-філологічним інститутом України й гуртуючи около себе знаменитих учених як Костомарів, Драгоманів, Лазаревський, Левицький, Потебня, Франко, Сумців, Петрів.

Потім за останні 2 десятиліття перед війною, зосереджувалась українська наукова діяльність у галузі української історії, археології, етнографії та штуки в так званих архивних ґуберніяльних комісіях у Полтаві, Чернигові та Катеринославі. У виданнях цих комісій під назвою „Труди" містяться високоцінні досліди багатьох учених. Рівнож деякі земства, як Чернигівське, Полтавське, причинились до статистично-економічних дослідів своїх ґуберній.

До збогачення науки взагалі причинилось своїми працями багато українських учених, як наприклад, Д. Велянський, П. Юркевич, В. Лесевич (філософія), М. Остроградський (математика), О. Потебня (мовознавство), Н. Дашкевич, Н. Стороженко (історія всесвітної літератури). А. Кістяковський (право), К. Ушинський (педаґоґія), М. Ковалевський (соціолоґія), М. Зібер, М. Туган-Барановський (економія), І. Пулюй (фізика).

Утиски українських наукових дослідів з боку російського уряду причинились до заснування в 1873 році в Львові Наукового Товариства імени Шевченка за грошевою допомогою українських патріотів з Полтавщини, якому завдячуємо неоцінимі послуги для орґанізації українських наукових дослідів.

Заснування українських катедр при львівському й черновецькому університетах, а головно вибір відомого вченого М. Грушевського головою Товариства ім. Шевченка причинився до блискучого розвитку української науки. Під його проводом товариство перетворилось у всеукраїнський осередок науки й притягло до праці вчених з ріжних галузів знання й місцевостей України. Наслідком наукової діяльности товариства було 300 томів наукових записок, що появились від 1873 до 1914 року.

Пізніще, завдяки політичним полекшам від 1905 року, заснувалось „Українське Наукове Товариство в Київі", яке вибрало на голову професора М. Грушевського й проявило велику наукову діяльність, надрукувавши до часу світової війни 21 томів своїх записок, а в часі війни, з цензурних причин, тільки 2 томи, котрі надруковано в Москві під редакцією Дм. Дорошенка.

Революція 1917 р. розірвала окови, що окували культурне й національне життя Українського народу й причинилась до відродження української державности. Перетворення в українські багатьох вищих, середніх і низчих шкіл і заснування таких-же нових шкіл поклало підвалини під нашу культуру та державність і викликало незвичайно буйний початок до розвитку їх. Але бойкот Української Гетьманської Держави, яка здійснила вже мрії найліпших патріотів України, з боку української інтеліґенції, що засвоїла собі російські способи бойкоту й переворотів, причинився до повного занепаду так широко започаткованого розвитку шкільництва, культури й державности, до поневолення цілої нації й розшматовання території України.

Тільки після кількох років почала відроджуватись на Радянській Україні наука зявдяки самопосвятній-праці наших учених, котрі перетерпіли переслідування, голод, холод і гноблення з боку російсько-жидівських комуністів. Що торкається наукового руху на Буковині, то всі українські катедри, що були на черновецькому університеті, середні і низчі народні школи безоглядно замкнув румунський уряд, заборонив ввіз книжок друкованих українською мовою, й запровадив нечуваний терор, щоби без перешкод зрумунізувати українську людність.

В ліпшому положенні знаходиться культурно-національний рух на Підкарпатській Україні, де, незважаючи на прямування чеського уряду до денаціоналізації української людности, існує деяка наукова праця, наприклад, видання Просвіти в Ужгороді 4 томів своїх наукових записок.

Українська еміґрація за допомогою чеського уряду орґанізувала в Чехії університет, господарську академію, педаґоґічний інститут і видавничі заклади, які виявили неаби-яку творчу науку й видавничу діяльність. Через ці школи прийшли тисячі молодих людей, котрі складають значний науковий та національний капітал України.

Слідуючі статті більш докладно малюють діяльність українських вищих наукових закладів, а саме стаття Д. Дорошенка — Діяльність Української Академії Наук в Київі, І. Мірчука — Українського Наукового Товариства ім. Шевченка в Львові й Українських наукових інституцій в Чехії, а редакційна стаття — Заснування Українського Наукового Інститута в Берліні.

Далі вміщені статті В. Залозецького про успіхи наукових дослідів над старинним мистецтвом України, І. Мірчука — про українську філософічну бібліоґрафію за останні роки й нарешті стаття З. Кузелі про покійного В. Гнатюка.

У статті Д. Дорошенка про Академію Наук намальовані надзвичайні прикрі обставини, в яких знаходились як члени Академії, так і наукова частина її. Наприклад, у часи голоду 1921—1922 року члени Академії, позбавлені державної платні, змушені були тяжкою фізичною працею заробляти свій насущний хліб. За гетьманських часів переведені були щедрі штати, й на надзвичайні потреби асуґнувано 750.000 долярів, між тим як за часів большевицької окупації України перше асиґнування на потреби Академії зроблено в 1923 році на суму 36.840 золот. рублів. Ще в 1925 році година праці члена Академії Наук оцінювалась на 10 копійок.

Наукові інституції Академії не були в стані набувати доконче потрібних їм книжок, часописів, апаратів і інструментів. На наукові видання Академії до 1925 року не було асиґновано ані одного карбованця, а то, що було Академією видано, друкувалось на приватні кошти. Тільки від 1926 року поліпшується матеріяльне положення Академії, але поліпшення остільки мізерне, що цілком не задовольнює дійсних наукових потреб Академії, а в порівнанні зі щедрим асиґнуванням гетьманського часу є просто смішним.

Не зважаючи на матеріяльні труднощі й моральні гноблення з боку комуністів, Академія виявила таку напружену діяльність і таку високу наукову продукційність, що оголошені нею друком праці викликали правдиве здивовання европейських наукових інституцій.

Коротко зреферований мною перший зошит Записок Mitteilungen дає досить докладний образ стану й досягнень української науки.

Лебідь-Юрчик.

Іван Филипчак і Іван Зубенко: КНЯГИНЯ РОМАНОВА: Історична повість з початку XIII. віку. Коломия 1927. Накладом Видавництва „Ока". — стор. 247 — Важкі часи теперішнього лихоліття викликують велику потребу історичних повістей. Після страшної траґедії нашої державности з останніх літ, бажається нам бодай у минулому відпочити духом, розгортаючи деякі величні моменти з нашої історії, й підбадьорити себе. Цим пояснюється те, що в повоєнних часах маємо і багато передруків давніх і доволі нових історичних повістей і оповідань, хоч на жаль майже все те твори невеликої вартости (трильоґія Лепкого „Мазепа" є тут виїмком). — Нова повість воскрешує нам постать славної української княгині Анни, жінки нашого героя-князя Романа Галицького, що згинув під Завихостом у 1205 р. Княжна Романова це виїмкова постать мудрої володарки й горойки, що навіть у бою бере участь. Вона пізнає, чим грозить для нашої галицько-волинської держави дружба чи спілка з сусідами-ворогами, тому відкидає сватання володарів цих держав, присвячуючи всі свої зусилля вихованню двох своїх синів, Данила й Василька, й виборенню їм влади. А це нелегка справа, бо крім чужинців є теж свої власні вороги, крамольні бояри, що весь час бунтуються і нищать рідну землю. Нещасна княгиня довго скитається, нераз майже чудом виходить із небезпек, а при ній тільки маленька горстка вірних сторонників. Примушена покинути Галич і Володимир, іде на деякий час на чужину, але звідсіль вертає до рідної землі й вкінці здобуває престіл князя Романа для своїх синів. — Є двоякі історичні повісти: одні відтворюють нам уповні певну історичну добу з характеристикою тодішніх діячів і виявом національно-суспільних змагань, другі дають нам на історичному тлі ряд поодиноких картин чи пригод, не претендуючи на щось більшого. До цего другого роду належить і нова повість. Читається вона легко й цікаво, бачимо в авторів пієтизм до нашого славного минулого, бачимо теж гарну тенденцію. Це все прикмети, що поручають книжку як здорову й цікаву популярну лектуру, особливо для нашої молоді. Поза цим легко завважити деякі недостачі що до будови повісти, характеристики дієвих осіб, нерівности стилю, оживлення діяльоґів і поодиноких сцен і т. п., хоч це подекуди можна оправдати тим, що нова повість це перший і то спільний твір нових авторів.

Е. Г.

З Польщі і про Польщу

Польські партії політичні готовляться до виборів в спільнім фронті. В тій цілі львівський воєвода запросив до себе представників всіх польських партій і мав з ними нараду в справі польської єдности при виборах. В тій нараді взяли участь воєводи: станиславівський, тернопільський і волинський т. є. воєводи, котрі мають під своєю владою Українців. Більше як певне, що між польськими партіями наступить угода і всі вони підуть разом до виборів. Не таку Українців. Тут кождий демаґоґ хоче стати послом і тому всі демаґоґи не хотять іти разом з „Обєднанням" до виборів, але розпочали киривю, щоб розбити українські голоси. В часі виборів до громадських рад тих панків не було ніде видко, бо вони не мали інтересу займатись громадськими виборами. Аж тепер, коли хотять стати послами до сойму, зачали розбивати спільний фронт, щоб улекшити польським партіям побіду. Наші селяни нехай будуть осторожні і вірять лишень тим людям, яких вже знають з громадських виборів, а які їм кождої хвилі служили порадою. В Перемишлі „Народна Канцелярія" (дім „Віри") займалась громадськими виборами, тому і тепер наші селяни повинні лиш туди іти по пораду. — В Польщі великого райваху політичного наробила побиттє ґазетяра Адольфа Новачинського. Це є вшехполяк, котрий завжди писав дуже гостро проти Пілсудського і його уряду. І от цему Новачинському трафилось таке: День перед польською вілією, около 5 год. вечером вийшов він зі свого мешкання. На вулиці приступило до него двох панків, і сказали йому, що є поліційними аґентами, мають приказ його арештувати і завезти до прокуратора. Зараз зявився і узброєний поліціянт. Всі три всадили Новачинського до автомобіля і повезли, але не до прокуратора, а за місто. Коли були вже за містом, автомобіль став. Тепер витягли Новачинського з авта і побили його так, що він зімлів. Опісля відїхали автом і слід по них пропав, а Новачинського люди знайшли зомлілого, відвезли домів і він тепер вилизується з ран. Вшехпольські ґазети пишуть, що це був політичний напад.

Що чувати в світі?

БОЛЬШЕВИЦЬКА домашна війна між Сталіном а Троцьким дуже займає політиків цілого світа. Всі вони питають, що далі буде. Чи Троцький, побитий Сталіном зовсім замовкне? Ледви. Ненависть між табором Сталіна а Троцького є велика. І хотяй прихильники Троцького виключені з партії, то все таки ненависть у них буде далі тліти проти теперішної політики Сталіна і його табору. А причини цеї ненависти є глибокі. Між Троцьким а Сталіном іде боротьба о важну справу: яку політику мають далі вести большевики, щоб удержатись при владі? На це питаннє інакше відповідає Троцький, а інакше Сталін. Троцький каже так: Большевики можуть удержатись при владі лишень при помочі робітників. Тому треба вмовляти в робітників, що вони є господарями цілої большевицької держави т. є. що вони виконують „диктатуру пролетаріяту". А що в большевицькій державі є небогато робітників, бо на 100 селян є всего 3 робітників міських, то Троцький радить, щоби всіх селян перемінити на пролетарів т. є. зробити з них робітників на ріллі, яка в цілости належить до держави. Таку науку голосив Ленін і Троцький радить придержуватись тої науки. Тому большевики від часу, як захопили владу в Росії, вмовляють в робітників, що вони є панами Росії, що вони перемінили царські палати і панські двори на робітничі мешкання, що на них дивляться робітники всіх країв з подивом і надіються, що московські робітники поможуть їм захопити владу. Щож на те московські робітники? Їм це подобається, що большевицькі провідники так кадять їм. Хотяй тепер робітникам в большевицькій державі гірше живеться, як за царських часів, бо і зарібки менші а дорожня більша — то все таки вони горді тим, що „мають владу в руках". Хоть нам нині зле живеться — говорять робітники — але за те завтра буде краще. А деколи вдоволяються скромною надією: хоть тепер нам зле, але колись нашим дітям буде краще. А щоби робітників далі дурити, то большевики ведуть большевицьку пропаґанду на цілім світі і все кажуть робітникам: ось-ось вибухне світова революція, всюди робітники перейдуть владу, а тоді в цілім світі настане рай — а також в Росії. — На те все Сталін і його прихильники відповідають, що вони також цего самого бажають, щоб селяни стали пролетарами, але це тепер неможливе, бо селяне не хотять бути большевиками. Правда, селяни на початку революції кинулись на двори, рабували їх, палили, а панів убивали, але це не робили вони як большевики. Вони хотіли тільки землю забрати, а як забрали земельку, то кождий з них хоче дороблятись і збогачуватися і особливо на Україні дуже гніваються селяни на большевицький уряд за те, що не хоче заінтабулювати на них землю, а каже, що земля є державна (казьонна). Не думайте — каже далі Сталін — що мужики з любови до нас проганяли Вранґля, Колчака, Поляків, Петлюру і тд. Ні, селяни прогнали їх тому, бо боялись, щоб за ними не прийшли пани і не відобрали їм земельку. Але якби Вранґель і инші „білі" обіцяли їм землю, то вони булиб нас прогнали. Тепер селяни управляють землю і про революцію світову не хотять нічо чути. А якби ми, большевики, зарядили мобілізацію, то побачилиб ми, що селяне не пішлиб до війни, бо знають, що тепер ніхто вже їм землі не відбере. Що найвище сказалиби їм дещо за землю заплатити але вони волілиб і з платити, коби лиш заінтабульовано на них землю, на якій тепер господарюють. Тому ми большевики мусимо з селянами поводитись, як зі збитим яйцем. „Чеши дідька зрідка", бо буде зле. Нехай Троцький що хоче говорить, але вже і Ленін мусів кланятись мужикам і радив їх не дразнити, бо біда буде. От ті „кулаки" (так большевики звуть

господарних і запопадливих селян!) то справжні чорти. Слушно ми їх „кулаками“ називаємо. Бо от якби вони всі разом кинулись на нас лиш з кулаками, то нас нема. Тому Троцький теревені плете, коли каже, що треба силою селян бідними зробити. Де, де — нам большевикам до того? А як ми будемо вести далі політику Троцького, то скоро наше панованнє скінчиться. Треба тепер з голови собі вибити революцію світову, бо це неможливе тепер. Бо от Англія зробила ревізію в нашім посольстві, а опісля нас викинула і не хоче з нами нічо мати, Франція також так якби нас викинула, в Хінах нас зневажають вже другий раз. Тому кілька місяців Хінці перевели ревізію в наших посольствах, а от тепер то поубивали наших послів і наших конзулів і наших підданих. А щож ми, большевицькі міністри, на те. Тихо сидимо, ні чичирк. Таж нехай Троцький сам скаже, що зробивби був цар, якби його конзуля не то вбили, але лиш ревізію зробили в него. Зараз бувби зарядив мобілізацію і війна готова! А тут у Варшаві нам убили амбасадора, а ми тихо ша... Чому? Бо боїмося. Якби ми поставились і проголосили мобілізацію, то бувби кінець нашого панування. Всі мужики не зголосилисьби до війська і ми пропали... Тоді заграниця так взялаби нас на гоцьки, що нам життя не булоб. Тому краще годімся помало з иншими державами, удаваймо, що хочемо з ними в згоді жити, дістанемо від них гроші, тай може помало нашим мужикам будемо закладати уздечки і ними комендирувати. А поки-що тихо сидім і не рипаймося. Нехай сидить тихо і Троцький і тому ми його виключили з партії. Так сварились Сталін з Троцьким.

ФРАНЦУСЬКИЙ уряд предложив державний буджет парляментови до ухвалення. А буджет цей виносить у видатках 42 міліярди і 286 міліонів франків. На польські злоті це виносить 15 міліярдів 225 міліонів. Гарна сумка! На щож витрачує Франція так багато грошей? Щоби цю справу ясно представити, то скажемо, що на кожду сотку буджету 41 і половина франка припадає на сплату воєнних довгів разом з процентами, 16 і пів франка на платні інвалідів, 16 і пів франка на удержання війська і урядовців, 15½ на оборону краю (зброєння), а 10 франків на всі инші потреби. Як бачимо, Франція більше як половину буджету платить яко кару за війну. Бо колиб не було війни, то не платилаб воєнних довгів і не удержувалаб інвалідів. А на це платить Франція рівно 58% свого буджету. Як видко з цего, то Франція нині бідна, сидить в лихварській кишені. А перед війною були Французи банкирами цілого світа. Всім державам пожичали грошей і жили з проценту. Самій Росії позичили були 20 міліярдів франків золотом (т. є. 4 міліярди долярів). І от ті банкирі, хоть і виграли війну, але з банкирів стали жебраками — з вірителів стали довжниками. По війні французький уряд, потребуючи гроший — став гроші друкувати. Міліони і міліярди франків заляли цілу Францію (так як було в Польщі з марками!), але через те гріш тратив вартість і дорожня росла Франція вже була майже банкротом. А все те через воєнні довги, які затягнула в часі війни. Найбільше грошей позичила Франція у Америки. І що не напросилася Америку, щоб їй трохи довгу відписала, але Америк не хотіла і не хоче. Америка каже так: Мають Французи гроші на зброєння, то нехай і довги платять. Надіялись Французи, що може дещо большевики віддадуть їм з того довгу, який у Франції затягнув царський уряд. Але большевики віддавати не люблять тай не мають з чого. Вони ще пожичилиби, якби хтось трафився з грішми. Врешті Французи сподівались, що Німеччина заплатить їм контрибуцію 132 міліярдів марок в золоті. Але і ця надія завела. Німецька контрибуція, по пляну Доса, розложена на довготермінові рати. І Німці цикають потрохи — а це для Франції, як для пса муха. І стогнуть тепер Французи і платять. Платять і ті, що боролись через 4 літа на війні, платять і діти та вдови тих, що погинули на війні. Тому і не дивниця, що французький буджет такий високий. Тут ніхто не в силі уложити иншого буджету. Тому французький парлямент певно ухвалить цілий буджет. Тай мусить. Иншого виходу нема. Знає це Поанкаре і тому предкладаючи буджет французькому сенатови, гостро зажадав, щоб сенатори насамперід ухвалили буджет, а відтак можуть собі балакати, чи буджет кепський, чи ні. Отже Поанкаре кпив собі з сенату, бо знає, що буджет мусить бути ухвалений. Але не уважаючи на свою жебрачу торбу, Франція ще гороїжиться. Вона хоче будувати ще 15 воєнних кораблів і в буджет вложила на це частину коштів. В парляменті більшість послів голосувала за зброєннями на морі, вказуючи на те, що Німеччина побудувала собі три воєнні кораблі. Отже Франція далі боїться побитої Німеччини. Але чи довго ще французький нарід видержить такі видатки? Мабуть не довго. Велика більшість Французів домагається згоди з Німеччиною, і вибере при нових виборів тільки тих послів, які будуть за цілковитою згодою з Німеччиною. Політика Поанкарія і Клеманса банкротує. От при кінці грудня відбувся в Парижі конґрес французьких соціялістів і на нім поставлено домагання, щоб негайно французьке військо забралось з німецького краю *над Реном, та щоб змінено* ті постанови мирових договорів, які кривдять Німеччину. Французів біда змушує закінчити вже раз на завжди війну з Німеччиною.

Всячина.

З Різдвом Христовим шлемо нашим передплатникам, читачам і прихильникам найкращі бажання веселих свят і витаємо їх словами „Христос рождається!“

Наших передплатників, котрі ще ненадіслали передплати, просимо негайно вислати передплату, бо здержимо висилку.

Загальні збори Тов. „Просвіта“ у Львові які відбулись д. 26. грудня були доказом, що наше селянство стало дуже свідомим чинником нашого національного життя. Селянство вислало на збори найсвідомійших селян як делеґатів, а де це не було можливе, звідти вислано інтеліґентів під оглядом національним певних. Це все є доказом, що селянство вже не дасться водити за ніс всяким демаґоґам, які використуючи несвідомість нашого села обдурювали його. На зборах ці недоварені голови демаґоґічні пробували викликати галабурди, але рішуча постава делеґатів дала їм належну відправу. Це все є ознакою, що наше селянство і при виборах до сойму не дасться вести за ніс демаґоґам і крикунам, яких завданнем є киринити і розбивати наші національні сили. Це зрештою показується вже тепер на численних передвиборчих зборах, де селянство з усмішкою приймає промови молоденьких крикунів. Так було і на передвиборчих зборах в Перемишлі дня 30. грудня, де гурток молодиків старався криком показати свою політичну „мудрість“.

Мирра, ладан, ессенції до руму, брилянтини і олійки до волосся, середники перфумерийні і тоалетові на святочні подарунки по цінах дуже дешевих поручає **Аптика і Дроґерія під „ЗВІЗДОЮ“, вул. Францішканська ч. 24.**

Новинки.

НАПАД ДИКІВ. В селі Жулин коло Холму в білий день зявилися два дики. Селяни з сокирами, дручками і вилами кинулися на них. Оден дик втік, а другий запався в рові, наповненім снігом. Оден селянин зачав його колоти вилами. Але вила зломилися, а дик вилабудився зі снігу і повалив селянина. На поміч поваленому прибігли два селяне. Оден валив дика сокирою в голову, а другий колов вилами з боку. Але і цему вила зломилися, а дик повалив його на землю. Тимчасом селянин з сокирою вхопив дика за вухо і рубав сокирою. Але розюшений дик вхопив селянина зубами за ногу, повалив його і зачав гризти. Врешті окровавлений зачав втікати. Забіг йому дорогу ще оден селянин, але дик позалив його з ніг і втік до ліса. Чотири селяне ранені — оден має рани вище коліна, другий — на ногах, третий має погрижені руки і ноги, четвертого дик стратував ногами.

СТРАШНИЙ ВИПАДОК стався на дорозі до Росбах в Німеччині. Оден господар їхав на ярмарок саньми, на яких сиділо 3 жінки. Саме надїхав зелізничий поїзд. Коні сполошилися і вивернули сани. Дві жінки вилетіли з саней і головою так вдарили о телеґрафічний стовп, що згинули на місци. Трета жінка тяжко ранена. — В часі пожару сирітського захисту St. Charles (в Канаді), де згоріло в огни 21 осіб, геройського вчинку доконала 16-літна монахиня, котра три рази кинулася в огонь і за кождим разом виносила з горіючого дому по двоє дітей. Коли кинулася в огонь по раз четвертий, вже не вернула, бо згоріла в огни.

ПОЛЬСЬКІ ҐАЗЕТИ доносять, що в Сваричеві пов. Долина два селяне Рибчук і Ґулянич в часі осінної орки найшли закопаних 150 ґранатів і шрапнелів, які правдоподібно в часі війни закопали втікаючі війська. Селяне знесли потайки муніцію до дому, порозкручували набої і поділилися гільзами і порохом. Ціла справа вийшла на яву аж тепер і обох селян арештовано.

СМЕРТЬ НАЙСТАРШОГО РОЗБИШАКИ. В італійськім селі Кастаґна, в провінції Катанзаро, помер в 93 р. життя чоловік Паскаль Скальзо, котрий був колись дуже грізним збуєм, перед яким довгі літа тремтіли мешканці околичних сіл. В р. 1860 утворив він шайку збуїв, яка рабувала і убивала в цілім краю. А герштом тої банди Паскаль Скальзо так вмів укриватись перед жандармерією, що довго гуляв безкарно. Врешті поховзнулася йому нога і його арештовано. А що мав на совісти понад 30 убійств і сотки рабунків, засуджено його на доживотний кримінал. Повних 48 літ пересидів він у вязниці і за той час зовсім змінився. Колись страшний і немилосердний збуй, став побожним пустельником. Днями і ночами молився і постив, щоб відпокутувати свої гріхи. В р. 1915 вставилась за ним італійська королева і його випустили з криміналу. Вернув він до свого села, якого не бачив близько 50 років. Тут далі жив як пустельник, молився, постив і добрі діла творив людям. Тому люди почитали його як святого.

МУДРА І ДОЦІЛЬНА ГОДІВЛЯ КУРЕЙ може принести більші користи. Знаний в Австрії учитель Hans Braun (Puchenstuben, p. loco), який займається ховом найкращих рас дробу, через відповідне живленнє і добір курей осягнув це, що жадна з його курей не несе менше, як 200 яєць річно. Має також одну таку курку, яка знесла в році 304 яєць.

МОРОЗИ перед поль. святами панували у всіх краях Европи. Також в Югославії були такі сильні морози, що здовж залізничого шляху Демір-Капу замерзло 17 вояків на постерунках. У Сплиті наслідком морозів усунулася земля і засипала 15 шахтярів. — В Млаві (в Польщі) замерз 10-літний хлопчина перед дверми місцевої школи. А саме тамтейший учитель велів замкнути на ключ двері школи і не впускати дітей, що спізнилися. Оден хлопчина прийшов до школи з віддалі 4 км. і стукав надармо до дверей, опісля змучений сів під двері і замерз. — В лісі к. Бельська заложили цигани табор. Коли робітники переходили через ліс, знайшли чотирох циканів замерзлих на смерть. Чотири инші цикани лежали непритомні від студени і їх з відмороженими руками і ногами відвезено до шпиталю. — Також в Чехії далися морози в знаки. На дорозі коло Моравської острави люди знайшли 3 замерзлих людей. Годі довідатись, як називались, бо не знайдено при них ніяких документів.

ЧУМА. Є це страшна пошесть, яка найбільше лютує в Індіях, які належать до Англії. Тут тепер умирає денно около 30 осіб від чуми. Розносять цю пошесть щури. Тому люди покидають на ніч свої хати, в яких розмножилось без числа щурів, бо кого вкусить щур, то він зараз заражується чумою. На день вертають люди до своїх хат, бо в день лекше їм устерегтися перед щурами.

СОЛОМОНІВ ВИРОК. До варшавського рабіна Канеля прийшли оноді чоловік і жінка і домагались розводу. Розводу домагався чоловік, обжаловуючи свою жінку, що вона не хоче пекти „хали“ (білої булки-струцлі) на шабас. Жінка оправдувалась, що чоловік не хоче дати їй грошей, а свариться за „хали“. Це їй вже так надоїло, що вона також жадає розводу. Тоді рабін запитав: „А маєте ви діти“? — „Маємо двоє“ — відповіли чоловік і жінка. А рабін далі: „Но то мусите наперед запитати дітей, чи вони годяться на ваш розвід“. А чоловік каже: „Наші діти не мають розуму, бо одно має 8, а друге 6 літ“. Рабін спокійно відповів: „То мусимо чекати, аж ваші діти прийдуть до розуму і самі скажуть, чи годяться на ваш розвід, чи ні“. І на тім стало. Рабін не дав розводу. — Ще про оден цікавий випадок оповідають. До рабіна прийшов знаний в місті злодій і просив о благословенне. Рабін відмовив. Але коли злодій положив на стіл 100-злотовий банкнот „для бідних“, то рабін помяк. Положив руки на голові злодія і сказав: „Коли Бог схоче когось покарати за гріхи і постановить, що має бути обкрадений, то тоді ти виконай волю божу“.

120 ГОДИН В ТРУМНІ. До Штутґарду в Німеччині приїхав індійський фикір (чародій) То-Кга. Тут заявив він, що перележив в гробі пять днів і пять ночей без руху і без доплиу свіжого повітря. Отже положено його до трумни а окрема комісія урядова запечатала трумну. Цю трумну закопано глибоко в землю і тілька електричним дзвінком злучено з поверхнею землі. Окрема сторожа урядова пильнувала гробу. Коли минуло 5 днів і 5 ночей робітники дістали приказ відкопати гріб. Вони видобули трумну і комісія ствердила, що печатки ненарушені. З трумни встав факір і зараз витягнув собі з губ, ух і шиї довгі ігли, якими проколов себе, як лягав до трумни перед 5 добами. Опісля зажадав він води і кілька лижок цукру. Лікарі оглядали його перед тим, як його закопано, оглянули також і тепер та ствердили, що він стратив на вазі 10 кільоґрамів. Инших змін в його тілі не було. Факір зовсім здоровий. Має він 54 літа. Цему чародійсву приглядалась 5 тисячів людей і предствники влади з окремими урядовими комісіями.

ДУРНЯ І В ЦЕРКВІ БЮТЬ. Таке повинен собі що хвиля говорити наш еміґрант Палмович. Виїхав він в Галичини до Америки і осів в місті Палюртон Па. Але і в „Парижу не зроблять з вівса рижу“. Хоть пів світа зїздив і вже довго жив в Америці, розуму не прибуло. От що пишуть про него наші ґазети. До Палмовича зайшов раз якийсь чужий чоловік і оповів йому, що лише „дурні працюють“ а мудрі люде роблять гроші без праці. За кілька днів цей самий чужениць запросив Палмовича до готелю, де мав комнату і показав йому, як легко робити гроші. Треба лише взяти кусок білого паперу, тої самої величини, що грошеві банкноти, помазати його спеціяльною мастею, що то її той чужениць виробляє, покласти між два банкноти, замкнути в спеціяльну скринку, потримати так 20 мінут і папір переміниться в гроші. Палмович захопився таким „простим способом“. За намовою цего чужого чоловіка вийняв 1,000 долярів з банку, пішов до нього до готелю і почали маніпуляцію, Чужинець різав білий папір, смарував, перекладав грішми, пакував, а наш Палмович тішився, як йому „процент виросте“. Накінець все було готове, гроші заклали в скринку, чужинець дав її держати Палмовичови і за двайцять мінут мало статися це „чудотворне розбогатіння“. Тимчасом за кілька мінут Палмович держучи в руках цупко скриньку, заснув. Збудився щойно за кілька годин, та чужинця не було в хаті Скринка була в нього на колінах: отворив її, глянув у кожний кутик, та кромі білих кусків папери не найшов нічого...

З СУДОВОЇ САЛІ. Автора брошури „Де правда?“, суплента ґімназії Івана Кухту, засудив перемиський суд на 5 діб арешту за образу чести радника суду п. Романа Дмоховського. Обвинитель вніс відклик ізза низького виміру кари.

Надіслане.

Др. Михайло Ков
лікар очей (окуліст) ординує в Перемишлі, вул. Міцкевича 11. (в почтовім будинку).

На Свята Різдва Христового
5 кґ. синього маку зл. 14.
Пчільний мід сегорічний, свіжий, з подільських пасік в бляшанках брутто 3 кґ. — 11 зол., 5 кґ. — 15 зол., 10 кґ. — 27 зол., 20 кґ. — 52 зол., з опакованнєм і почтовою оплатою висилає за післяплатою **І. Винокур, Тернопіль** (Малопольська). Скр. почт. 48 (середня).

ЖАДАЙТЕ І УЖИВАЙТЕ
одиноку найліпшу і своєрідну
ПАСТУ ДО ОБУВИ
ЕЛЕҐАНТ
О. Левицької і Ски.
Львів, Кордецького 51.

Домагайтесь найдобірнійших паперців до курення
„Калина“
з фабрики кооперативи „Будучність“ в Тернополі.

КИЛИМИ хідники, фіранки, материї на меблі, ліолеум і т. п. найдешевше і на ВИГІДНИХ УМОВАХ можна дістати в фірмі
Маркус Штольцберґ, Перемишль
вул. Францішканська — напроти ОО. Францішканів.

Селяне! Найвищий час!
Посилати свої сирівці ЛЕНУ, КОНОПЕЛЬ, КЛОЧЧА, ВОВНИ і ГОТОВОЇ ПРЯЖІ до продажі за готівку або на ОБМІН за готову мануфактуру як: полотна, сукна, цайґи, флянелі, обруси (настільники), рушники, всякого роду хустки, перкалі і проче лише до одинокої УКРАЇНСЬКОЇ Акційної Спілки
Зелізнича стація головний двірець
„ПОЛОТНО“
у Львові, вул. Городецька 95 і 97.
Зелізнича стація головний двірець
Посилки оплачує Спілка сама. Обміну полагоджує в дні приходу сирівців до Львова. Пробки мануфактури, поучення, цінники, фрахти до посилок і проче посилає кождому на жадання даром.
ПОЗІР! Нема инших того рода українських спілок, лише Акційна Спілка „ПОЛОТНО“ у Львові — най отже небуде Вам чужий клич „СВІЙ ДО СВОГО“, бо лише у своїх корисно, скоро, добре і совісно!

Найлучші **ДЗВОНИ**
і всі
Церковні Предмети
в найбільшім виборі і найдешевше продає одинока українська кооператива
„ДОСТАВА“
у своїх складах: ЛЬВІВ, вул. Руська 20.
ПЕРЕМИШЛЬ, Ринок 23.
ТЕРНОПІЛЬ, вул Петра ч. 16.
Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе МАЛЬОВАННЯ ЦЕРКОВ, виготовляння ІКОНОСТАСІВ і ручить за солідне та стилеве виконання по приписам нашого обряду.
Письменно за цінами звертатися до Дирекції ЛЬВІВ, Домініканська 11/I.

КОНЯКИ ВІСКА **Winkelhausen** РУМИ АРАКИ

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE WINKELHAUSEN. TOW. AKC. STAROGARD - POMORZE. ZAŁ. 1846.

ВАЖНЕ ДЛЯ ПАНЬ!

З причини кінця сезону ціни на ПЛАЩІ значно знижені

Конфекція дамська і діточа **Михайла Естеррайхера** в Перемишлі, Францішканська 11.

Має на складі: плащі дамські і діточі, костюми, сукні, трикотажі і модні товари. Сукні вовняні від 20 зл. почавши. Вигідні умови.

З нагоди свят, ціни значно знижені!

Ратуйте ваше здоровля!

Ратунок і Поміч для хворих мужчин, жінок і дітей!! на перепуклини, (осунення кишок) пахвини, себто боляк біля ноги, пупця і шлунка!! Без НОЖА, без КРІВАВОЇ операції!! Не занедбуйте руптури, хочби й найменьшої, бо она стає великою як людська голова, як коновка, може стати небезпечною для життя, й може спричинити скрут кишок і ґанґрену, а внаслідок того — смерть!! Радикально спинаю і усуваю найнебезпечніщі і найбільші перепуклини, через пристосовання моїх спеціяльних лічничих руптурових бандажів-опасок що є споряджені на підставі мойого, найновійшого методу і мною залежені фахово і з успіхом! Спеціяльні черевні пояси на обрив кишок, великі обвислі животи, проти згрубілости черева і випадання матиці. — Еластичні і ґумові бандажі на жиляки ніг, котрі

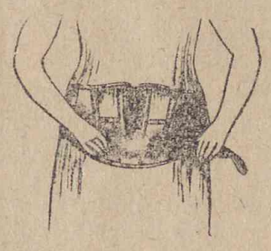

можуть тріснути і великі терпіння спричинити!! Бандажі після операції черева, сліпої кишки і штучних відходових отворів. — Зголошення хворих приймає:

Ортопед - директор РАПАПОРТ від 9—1 год. і 3—7 попол. **Спеціяльне лічничо-ортопедичне Заведення** Львів, вул. Красіцких ч. 8.

Emulsja SCOTT'A

є неоціненим відживляючим середником для кормлячих матерей, бо завдяки її застосованню зникає обава ослаблення і змучення. Внаслідок свого хемічного складу сей препарат вводить до організму нетільки значну кількість вітамін, але в богатьох випадках рівноважить понесену організмом страту і инших необхідних субстанцій, особливо фосфору. Емульсія не викликує змін в травленню і охотно приймається, є вона необхідним зміцняючим середником при скрофулах, англійській хоробі, недокровности та грудних хоробах.

Жадайте тільки оригінальної **Емульсії Шкота**

До набуття у всіх аптиках і аптичних складах.

Купуючи святочні товари

памятай, що найдобірнійші — бо впрост від продуцентів

найдешевші — бо ваґоново

продає лише найстарша кооператива

„НАРОДНА ТОРГОВЛЯ“

в своїх 23. складах у Львові і в краю.

Аптика і Дроґерія під „Звіздою“

істнуюча від 50 літ

в Перемишлі, ул. Францішканська ч. 24 (біля вежі)

поручає всякі аптичні ліки і всі артикули входячі в круг дроґерії.

НА ЯЛИНКУ поручає

ДРОҐЕРІЯ і ПЕРФУМЕРІЯ маґістра М. ЛЯВФЕРА

ПЕРЕМИШЛЬ, Міцкевича 2, (побіч двірця колієвого)

Перфуми, мила, кольонські води, креми, пудри ітд.

Есенції до горівок, лікерів і руму

по приступних цінах.

ЖАДАЙТЕ у всіх кооперативах і крамницях **„МУТА“** МИЛО ОДИНОКОЇ УКР. КООПЕРАТИВНОЇ ФАБРИКИ ЦЕНТРОСОЮЗ

„МАНУФАКТУРА“

Перемишль—Ринок ч. 2

поручає великий вибір сукна і ріжні дамські і мужеські матеріяли.

Ціни низькі. Сплати ратами.

Др. Іванна Вітошинська ординує в діточих і внутрішних недугах в Перемишлі, вул. Миколая 6 (бічна Чарнецького).

Др. Прийма Остап орд. в Перемишлі, Ринок 12. в внутрішних і жіночих недугах, просвітлює Рентґеном, насвітлю кварцевою лямпою і Солюксом.

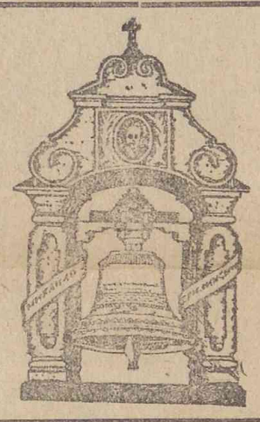

УВАГА

Не купуйте дзвонів по чужих фірмах, котрі Вас використовують, а в додатку дають Вам дзвони з лихої криці.

Найкращі, найтреваліщі, а крім того гармонійні і мельодійні дзвони дістанеться лише в одинокій українській ліярні дзвонів

Михайла Брилинського

у Львові - Замарстинів ул. св. Михайла ч. 14.

На ялинку

прикраси, діточі забавки, санки есенції до горівок, КАСЕТКИ З МИЛОМ та ПЕРФУМАМИ поручає **Іван Борис**

Перемишль — Ринок 2.

ЛІКЕРИ зробити дома може кождий **ЛІКЕРИ** в 70 ріжних смаках **„STELLA“** в 70 ріжних смаках

До набуття в аптечних складах.

Головний склад: В. Ґ. Мушинський в Перемишлі, Галичина.

Для П. Т. кооператив і торговель відповідний опуст.

НА СВЯТА! НА СВЯТА!

ЗАСТУПСТВО БРОВАРУ JANA GÖTZA В ОКОЦІМІ ВУЛ. ДВОРСЬКОГО 24.

знамениті і безконкуренційні світової слави ґатунки ПИВА фляшкового і бочкового, а то:

МАРТОВЕ, ЕКСПОРТОВЕ і ПОРТЕР

ТЕЛЕФОН Ч. 175. ТЕЛЕФОН Ч. 175.

СЕЛЯНЕ!

Одинока на Західно Українських Землях фахова централя

Краєвий Молочарський Союз „МАСЛОСОЮЗ“

у Львові, Косцюшка ч 1 враз зі своїми відділами у більших містах краю

орґанізує молочарські кооперативи, доставляє молочарські машини і урядження на догідних услівях ратальних сплат, занимається збутом масла від своїх членів і пр.

Звертайтеся отже у всіх цих справах до Маслосоюзу, як своєї фахової установи, яка дбає о піднесення Вашого добробуту.

Рік основання 1880. ◎◎ Найстарша краєва фірма.

ЛІЯРНЯ ДЗВОНІВ БРАТІВ ФЕЛЬЧИНСЬКИХ

в Калуші, вул. Сівецка. Телефон ч. 20.

в Перемишлі, вул. Красінського 63. Телефон ч. 108.

Відзначена золотими медалями на краєвих і заграничних виставах.

відзначена золотими медалями на краєвих і заграничних виставах.

Достарчує мельодійні дзвони, так гуртом як поодиноко, довільної величини, з найлучшого металю, о чистім і звучнім голосі. — Розбиті дзвони переливає, як також достроює їх під порукою до чистої гармонії дзвонів, які находяться на місци. — А старі ушкоджені дзвони (без ух, вищерблені і тп.) приймає до направи і перемонтовує старі системи на нові. — Має стало на складах значну скількість готових дзвонів на всяку вагу і тони. — Дзвони відсилаємо на умовлене місце своїм коштом без завдатку, а в случаю, колиб дзвони післані нами не відповідали вище поданим вимогам, то забирає їх фірма своїм коштом назад, зрікаючись всякої претенсії до тих, що купують. — Ціни можливо найдешевші, сплачувати можна також ратами. — Солідність фірми потверджують похвальні листи, якими може похвалитись згадана фірма.

Тому що в Калуші є нова ліярня під подібною фірмою, прохається письма до Калуша дуже докладно адресувати. Вкінці завважуємо, що ані не їздимо з нашими дзвонами по ярмарках ані не висилаємо аґентів

Видавець і відвічальний редактор: Степан Навроцький

З друкарні Кнолера і Сина в Перемишлі.